Moventem

Onderzoek | Advisering | Procesbegeleiding

Rapportage

Duurzame energie

Gemeente Zwartewaterland

Moventem
Onderzoek | Advisering | Procesbegeleiding

Rapportage
Duurzame energie

Gemeente Zwartewaterland

Concept 1
Datum: 23 april 2021
Projectnummer: 20093

Auteurs:
Hannemarie Hardeman, Senior onderzoeker
Roanne van de Wijgaart, Onderzoeker

Moventem BV
T 0575 84 3738
E info@moventem.nl
W www.moventem.nl

Moventem werkt conform de Gedragscode voor Onderzoek & Statistiek van de Nederlandse Marktonderzoek Associatie (MOA) en mag het Fair Data Keurmerk voeren, waarmee wordt aangetoond dat op verantwoorde wijze met data en persoonsgegevens wordt omgaan. Tevens is Moventem aangesloten bij de Europese Vereniging voor Marktonderzoek (ESOMAR) en wordt voldaan aan de Internationale Code voor Markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. Dit rapport is met grote zorg samengesteld. Desondanks kan het voorkomen dat informatie fout en/of onvolledig is. Moventem is niet aansprakelijk voor enige directe of indirecte schade die zou kunnen ontstaan door het gebruik van de aangeboden informatie.

MOA
Center for Information Based Decision Making & Marketing Research

ESOMAR WORLD RESEARCH ESOMAR MEMBER

Inhoudsopgave

Management Samenvatting **Pagina 4**

1 Inleiding **Pagina 8**
1.1 Onderzoeksopzet Pagina 9

2 Resultaten **Pagina 10**
2.1 Regionale Energiestrategie Pagina 11
2.2 Keuze energieopwekking Pagina 18
2.3 Mogelijke locaties Pagina 29
2.4 Lokaal eigendom Pagina 34
2.5 Inwonerparticipatie en communicatie Pagina 38

3 Bijlagen **Pagina 41**
Bijlage I Achtergrondvariabelen Pagina 42
Bijlage II Onderzoeksverantwoording Pagina 43
Bijlage III Aanvullende analyses Pagina 44

Moventem

Onderzoek | Advisering | Procesbegeleiding

Management Samenvatting

Regionale Energiestrategie

- Nagenoeg driekwart (74%) vindt de overgang naar duurzame energie (zeer) belangrijk. 9% vindt dit (zeer) onbelangrijk.

- Respondenten hebben aangegeven hoe belangrijk zij het vinden dat de gemeente Zwartewaterland energieneutraal wordt. 66% vindt dit (zeer) belangrijk en vindt dit (zeer) onbelangrijk.

- 79% is het (helemaal) eens met de stelling “Ik vind het belangrijk dat de buurgemeenten in Overijssel zich samen actief inzetten om lokaal meer duurzame energie op te wekken”. 10% is het hier (helemaal) mee oneens.

- 81% weet niet hoeveel duurzame elektriciteit de gemeente Zwartewaterland in 2030 moet opwekken volgens de afspraken van de RES. 19% weet dit wel.

- Aan de respondenten is gevraagd wat zij willen met betrekking tot de hoeveelheid duurzaam opgewekte energie in 2030 in de gemeente Zwartewaterland. De helft wil dat er zo veel mogelijk duurzame energie wordt opgewekt, waarbij 33% aangeeft dat inwoners van de gemeente wel financieel mee moeten kunnen profiteren. 40% benoemt dat zij snappen dat er iets moet gebeuren, maar dat zij niet meer willen doen dan noodzakelijk is en/ of verplicht wordt. 5% wil dat er zo min mogelijk duurzame energie wordt opgewekt in 2030 in de gemeente Zwartewaterland.

Keuze energieopwekking

- Respondenten hebben aangegeven welke situatie met betrekking tot de opwekking van duurzame energie zij het liefst hebben. 47% geeft de voorkeur aan een combinatie van zonne- en windenergie en 22% wil alleen zonne-energie. 7% wil alleen windenergie en nagenoeg een vijfde (19%) wil niet dat duurzame energie wordt opgewekt met windmolens en/of zonnevelden.

- Aan de respondenten die de voorkeur geven aan een combinatie van wind- en zonne-energie is gevraagd of zij de bovenstaande manieren van energieopwekking op volgorde wilden zetten van hun voorkeur. De top 4 is: zonnepanelen op grote bedrijfsdaken, zonnevelden in combinatie met andere ruimtelijke opgaven, grote windturbines dicht bij elkaar en kleine erfmolens.

- Aan de respondenten die de voorkeur geven aan alleen zonne-energie is gevraagd of zij de bovenstaande manieren van energieopwekking op volgorde wilden zetten van hun voorkeur. De top 4 is: zonnepanelen op grote bedrijfsdaken, zonnevelden in combinatie met waterberging, veel kleine zonnevelden verspreid over de gemeente en zonnevelden in combinatie met natuurontwikkeling.

- Aan de respondenten die de voorkeur geven aan alleen windenergie is gevraagd of zij de bovenstaande manieren van energie-opwekking op volgorde wilden zetten van hun voorkeur. De top 3 is: kleine erfmolens, dorpsmolens en grote windturbines dicht bij elkaar.

- Aan de respondenten die de voorkeur geven aan alleen windenergie is gevraagd of zij de bovenstaande manieren van energie-opwekking op volgorde wilden zetten van hun voorkeur. De top 3 is: kleine erfmolens, dorpsmolens en grote windturbines dicht bij elkaar.

- Respondenten die de voorkeur geven aan alleen zonne-energie of een combinatie van zonne- en windenergie hebben aangegeven wat zij belangrijk vinden als er gekeken wordt naar de ontwikkeling van zonnevelden op de grond. De meest gegeven antwoorden zijn: de inpassing van zonnevelden in het landschap (57%) en dat zonnevelden gecombineerd worden met natuurontwikkeling (51%).

- 22% van de respondenten is het (helemaal) eens met de voorgestelde mix van de gemeente Zwartewaterland. Meer dan de helft (54%) is het (helemaal) mee oneens met de voorgestelde mix.

- Respondenten hebben aangegeven hoe zij duurzame energie zouden realiseren. In de eerste kolom van de bovenstaande tabel staan de gemiddelde aantallen van hoe respondenten de duurzame opwek zouden realiseren. Respondenten zouden gemiddeld de meeste erfmolens plaatsen en het minst zonneparken van 20 ha. Dit levert echter voor erfmolens de minste totale opwek GWh op (2.2) en voor zonneparken à 20 ha de een na hoogste totale opwek GWh (26.2).

Mogelijke locaties

- Aan respondenten die de voorkeur geven aan windenergie of een combinatie van zonne- en windenergie is gevraagd waar windmolens volgens hen het beste wel en niet geplaatst kunnen worden. Het beste zouden windmolens geplaatst kunnen worden op of nabij industrieterreinen (79%) en langs bestaande infrastructuren (62%). Windmolens mogen absoluut niet geplaatst worden bij hun dorp of wijk (64%), in het Nationaal Landschap IJsseldelta (49%) en op of nabij recreatie en sportterreinen (49%).

- Aan respondenten die de voorkeur geven aan zonne-energie of een combinatie van zonne- en windenergie is gevraagd waar zonnevelden volgens hen het beste wel en niet geplaatst kunnen worden. Het beste zouden zonnevelden geplaatst kunnen worden op of nabij industrieterreinen (78%) en langs bestaande infrastructuren (42%). Zonnevelden mogen absoluut niet geplaatst worden in of nabij natuurgebieden (67%), bij hun dorp of wijk (62%) en op landbouwgronden (47%).

- Ongeveer de helft (47%) van de respondenten wil dat energieprojecten zoveel mogelijk bij elkaar gebouwd worden. Zij geven hieronder andere als reden voor dat ze liever één locatie opofferen dan her en der iets plaatsen. 24% geeft de voorkeur aan het spreiden van energieprojecten, onder andere om eventuele lasten evenredig te verdelen. 18% weet het niet.

- Respondenten hebben aangegeven welke omgeving zij geschikt achten voor de realisatie van duurzame energieprojecten. Voor windenergie wordt voornamelijk de locatie tussen de A28 en N377 (46%) en de locatie ten oosten van Zwartsluis (33%) geschikt geacht. Voor zonne-energie wordt de locatie ten oosten van Zwartsluis (28%) en de locatie Genne – Overwaters ten oosten van de N331 (26%) geschikt geacht. 12% vindt dat er binnen alle zoekgebieden wel geschikte locaties te vinden zijn en 11% benoemt dat geen van de gebieden geschikt zijn voor de opwek van duurzame energie.

- Respondenten hebben aangegeven welke omgeving zij geschikt achten voor de realisatie van duurzame energieprojecten. Voor windenergie wordt voornamelijk de locatie tussen de A28 en N377 (46%) en de locatie ten oosten van Zwartsluis (33%) geschikt geacht. Voor zonne-energie wordt de locatie ten oosten van Zwartsluis (28%) en de locatie Genne – Overwaters ten oosten van de N331 (26%) geschikt geacht. 12% vindt dat er binnen alle zoekgebieden wel geschikte locaties te vinden zijn en 11% benoemt dat geen van de gebieden geschikt zijn voor de opwek van duurzame energie.

Lokaal eigendom

- 64% van de respondenten vindt het (zeer) belangrijk dat de gemeenschap eigenaar is (en dus zeggenschap heeft over) een windmolen- of zonnepark. 9% vindt dit (zeer) onbelangrijk en 21% staat hier neutraal tegenover.

- Stel dat respondenten de mogelijkheid krijgen om samen met andere inwoners en ondernemers mede-eigenaar te worden van zonnepanelen en/of windmolens in de gemeente dan staat 52% hier (heel) positief tegenover. 12% zou hier (heel) negatief tegenover staan.

- Als er een zonnepark of windmolen in de directe leefomgeving zou komen dan vinden respondenten het voornamelijk belangrijk dat er goed geluisterd wordt naar hen als inwoner (65%), dat er goede communicatie is (64%), dat zij invloed hebben op waar de windmolen of het zonnepark precies komt (61%) en dat er een goede informatievoorziening is (61%).

Inwonerparticipatie en communicatie

- Nagenoeg de helft (46%) voelt zich als inwoner door de gemeente Zwartewaterland voldoende betrokken bij de overgang naar schone energie. Een kwart voelt zich niet voldoende betrokken en 29% heeft ‘Weet ik niet/ geen mening’ geantwoord.

- Respondenten hebben aangegeven op welke manier zij informatie willen krijgen over de ontwikkelingen rondom een duurzaam Zwartewaterland. De meest genoemde antwoorden zijn: via de lokale krant (64%), via een nieuwsbrief per e-mail (53%) en via een informatiebijeenkomst (36%).

- Tot slot is aan de respondenten gevraagd of zij zelf actief willen bijdragen aan de overgang naar schone energie. 14% wil niet actief betrokken worden en leest er wel over in de media. 35% wil later weer hun mening geven in een enquête en 17% wil actief meedenken en adviseren.

Moventem

Onderzoek | Advisering | Procesbegeleiding

Inleiding

1.1 Onderzoeksopzet

In opdracht van de gemeente Zwartewaterland heeft Moventem een onderzoek over duurzame energie in de gemeente uitgevoerd onder de inwoners van Zwartewaterland van 16 jaar en ouder. In totaal hebben ongeveer 3.000 inwoners een uitnodiging per brief ontvangen om deel te nemen aan het onderzoek. Inwoners die geen brief hadden ontvangen, hadden de mogelijkheid om een code op te vragen om ook deel te nemen aan het onderzoek.

De inwoners hebben de mogelijkheid gehad om de vragenlijst in te vullen tussen 17 maart en 11 april 2021.

In totaal hebben 424 inwoners de vragenlijst volledig ingevuld, waarvan er 302 hebben meegedaan naar aanleiding van de uitnodigingsbrief. Dit is een deelnemerspercentage van 9,9%.122 inwoners hebben zelf een code opgevraagd om deel te nemen.

Met het aantal respondenten (424) kunnen met een betrouwbaarheid van 95% en een foutmarge van 4,70% uitspraken worden gedaan over de populatie.

De resultaten van dit onderzoek worden in het voorliggende document beschreven middels diagrammen en tabellen.

Door routes in de vragenlijst en vragen waarbij meerdere antwoorden mogelijk zijn, kan het voorkomen dat het aantal respondenten en/of het aantal antwoorden niet overal gelijk is in deze rapportage. Om deze redenen wordt ter volledigheid bij de resultaten aangeven hoeveel respondenten (‘n’) de betreffende vraag hebben beantwoord. Door afrondingsverschillen telt niet alles op tot 100%. Bij sommige vragen konden respondenten meerdere antwoorden geven. Het totale percentage komt dan hoger dan 100% te liggen.

In bijlage 1 van deze rapportage staan de achtergrondgegevens van de respondenten weergegeven. Deze bijlage is aan het einde van deze rapportage te vinden.

In bijlage 2 van deze rapportage wordt nader ingegaan op de betrouwbaarheid, nauwkeurigheid en representativiteit van de resultaten. Deze bijlage is aan het einde van deze rapportage te vinden.

In bijlage 3 van deze rapportage wordt een aantal aanvullende analyses weergegeven.

Er is een aantal open vragen gesteld aan de respondenten. Alle open antwoorden worden getoond in ‘Bijlagenboek bij Rapportage Duurzame energie’.

Moventem

Onderzoek | Advisering | Procesbegeleiding

Resultaten

Energietransitie

Vaak wordt er in de media gesproken over de energietransitie. Maar wat bedoelen we er eigenlijk mee? De energietransitie is de overgang van energie uit fossiele brandstoffen zoals gas, olie en steenkool, naar duurzame energie zoals energie uit zon, wind, en water. Wanneer we energie op een duurzame manier opwekken daalt de koolstofdioxide (CO2) in de lucht. Dat is nodig om de opwarming van de aarde te verminderen. Ook krijgen we een schonere en gezondere lucht.

Wij stellen u eerst een aantal vragen over de energietransitie. Daarna vragen we naar uw mening over zonne-energie en windenergie en over het plan dat hierover in West-Overijssel is gemaakt. Dit plan noemen we ook wel de Regionale Energie Strategie (RES).

Vanuit het klimaatakkoord heeft de gemeente Zwartewaterland de opdracht dat de energie die we gebruiken zoveel mogelijk duurzaam is opgewekt. Om dat te bereiken moeten we energie besparen én meer energie duurzaam opwekken. We hebben schone energie nodig om klimaatverandering in de wereld te stoppen. In 2015 ondertekende Nederland samen met 195 andere landen het Akkoord van Parijs. Dit akkoord bevat afspraken om opwarming van de aarde tegen te gaan. Energie uit steenkool, olie en gas levert veel broeikasgassen op en deze broeikasgassen zorgen voor opwarming van de aarde. Als we energie opwekken uit zon en wind hebben we veel minder steenkool, olie en aardgas nodig. Door om te schakelen naar energie uit zon, wind en aardwarmte krijgen we een schonere en gezondere lucht en een leefbaar klimaat. We krijgen ook een duurzame economie die veel economische kansen en werkgelegenheid biedt. Om deze doelstellingen te realiseren, maakt elk land, provincie en gemeente een eigen plan.

2.1 Regionale Energiestrategie

Hoe belangrijk vindt u de overgang naar duurzame energie, dus energie uit zon en wind? (n=424)

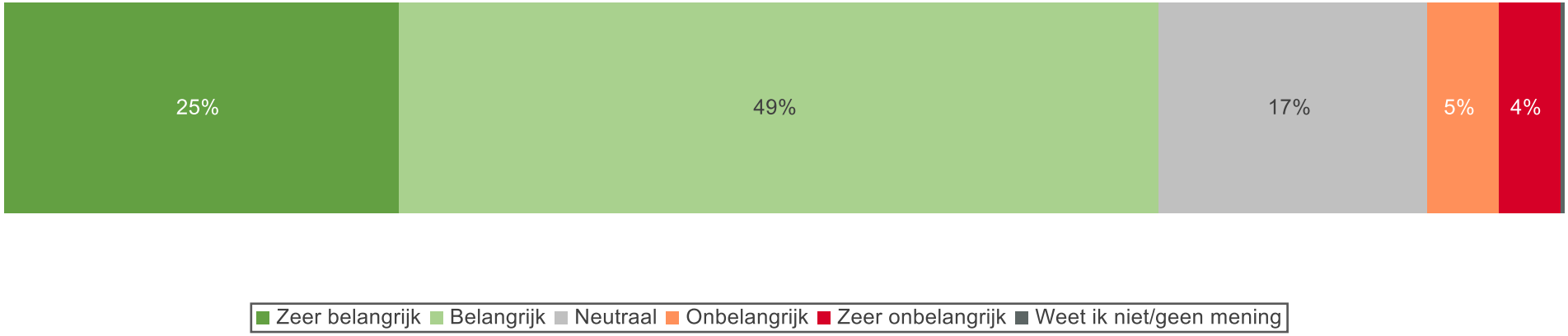

Nagenoeg driekwart (74%) vindt de overgang naar duurzame energie (zeer) belangrijk. Uit de open toelichtingen blijkt dat zij dit voornamelijk belangrijk vinden omdat de klimaatverandering dan wordt aangepakt en de wereld hierdoor ook voor toekomstige generaties leefbaar blijft. Bovendien raken fossiele brandstoffen op den duur op en zullen we dus over moeten gaan op andere energiebronnen. Respondenten die de overgang naar duurzame energie belangrijk vinden geven wel aan dit op een realistisch en haalbare manier moet gebeuren en dat er ook moet worden gekeken naar andere mogelijkheden zoals kernenergie en waterstof. 9% vindt de overgang naar duurzame energie (zeer) onbelangrijk. Zij benoemen voornamelijk dat er veel nadelen aan zonne- en windenergie zitten en dat er beter ingezet kan worden op alternatieven.

2.1 Regionale Energiestrategie

Hoe belangrijk vindt u het dat wij in de gemeente Zwartewaterland energieneutraal worden? (n=424)
Energieneutraal betekent dat de energie die in de gemeente wordt gebruikt ook duurzaam wordt opgewekt.

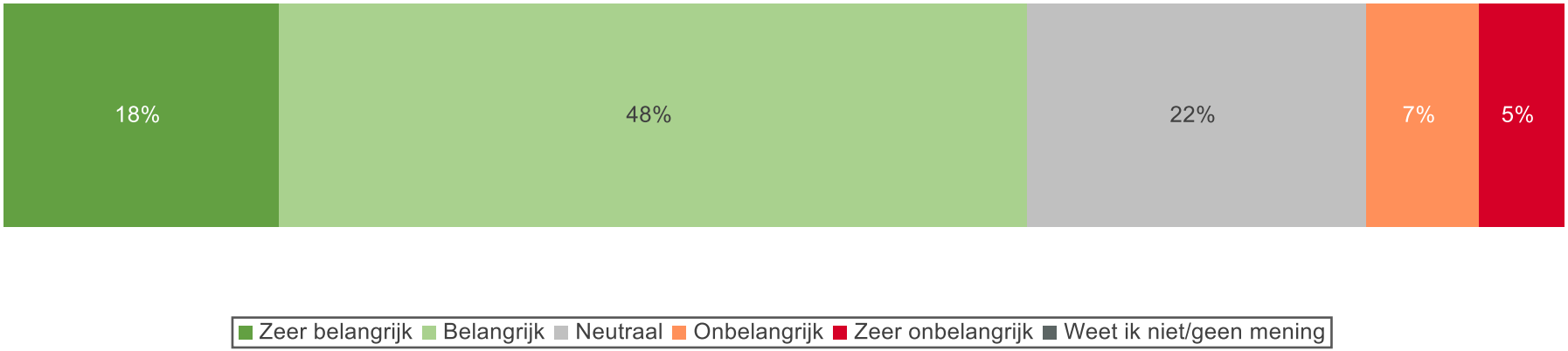

Respondenten hebben aangegeven hoe belangrijk zij het vinden dat de gemeente Zwartewaterland energieneutraal wordt. 66% vindt dit (zeer) belangrijk, vooral omdat zij vinden dat de verantwoordelijkheid moet nemen dus ook de gemeente Zwartewaterland. Als kanttekening geven zij wel aan dat de manier waarop de gemeente energieneutraal wordt wel goed moet worden overwogen en dat het haalbaar is. Het mag van een aantal respondenten bijvoorbeeld niet ten koste gaan van natuurgebieden. 12% vindt het (zeer) onbelangrijk dat de gemeente Zwartewaterland energieneutraal wordt. Zij geven hier verschillende redenen voor. Een aantal respondenten vindt het niet per se nodig dat de gemeente energieneutraal wordt, terwijl een aantal andere respondenten aangeeft dat dit landelijk geregeld moet worden. Ook geven deze respondenten aan dat er niet alleen moet worden gekeken naar zonne- en windenergie maar ook naar alternatieven.

2.1 Regionale Energiestrategie

Bent u het eens of oneens met de volgende uitspraken?

"Ik vind het belangrijk dat de buurgemeenten in Overijssel zich <u>samen</u> actief inzetten om lokaal meer duurzame energie op te wekken." (n=424)

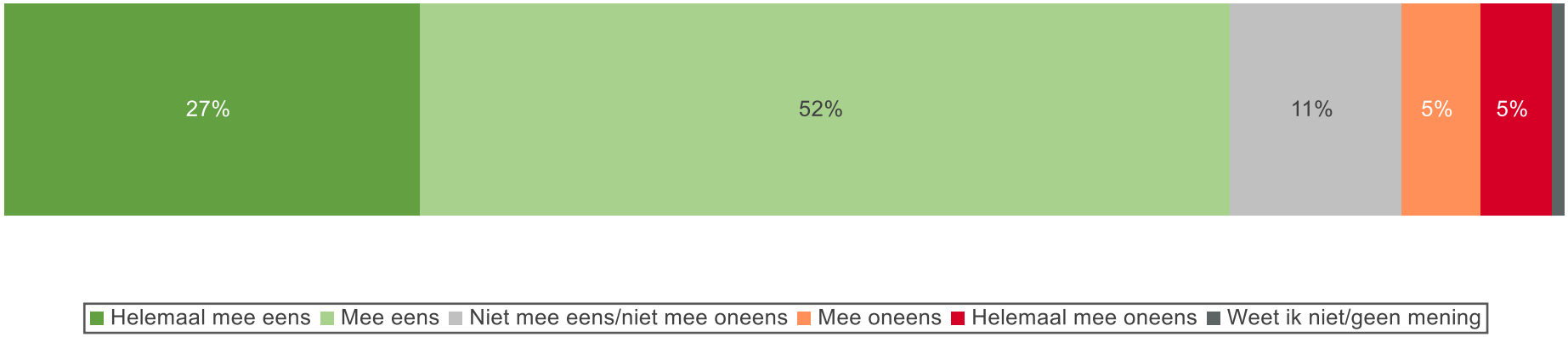

79% is het (helemaal) eens met de stelling “Ik vind het belangrijk dat de buurgemeenten in Overijssel zich samen actief inzetten om lokaal meer duurzame energie op te wekken”. Zij geven met name aan dat wanneer er samen wordt gewerkt, er ook meer bereikt wordt. 10% is het hier (helemaal) mee oneens.

2.1 Regionale Energiestrategie

De gemeente Zwartewaterland heeft afspraken gemaakt samen met andere gemeenten in de regio over het opwekken van duurzame energie. Deze afspraken zijn vastgelegd in een gezamenlijk plan genaamd Regionale Energie Strategie West-Overijssel. Daarin staat hoeveel energie elke gemeente moet opwekken voor 2030 en 2050.

"Ik weet hoeveel duurzame energie de gemeente Zwartewaterland in 2030 moet opwekken in de gemeente volgens de afspraken van de Regionale Energie Strategie." (n=424)

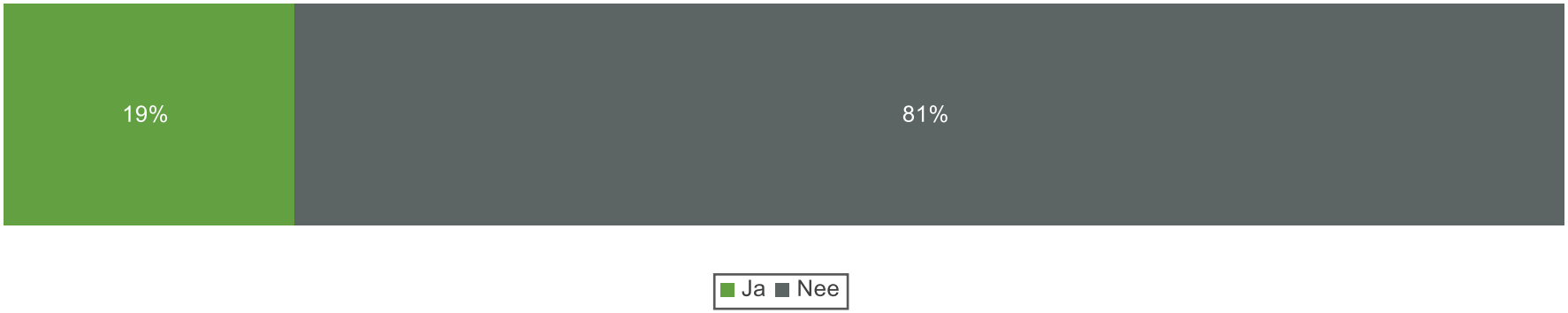

81% weet niet hoeveel duurzame elektriciteit de gemeente Zwartewaterland in 2030 moet opwekken volgens de afspraken van de RES. 19% weet dit wel.

2.1 Regionale Energiestrategie

De gemeente Zwartewaterland wil in 2030 minimaal 50% van alle energie die gebruikt wordt binnen de gemeentegrenzen duurzaam opwekken. Wat gaan we doen tot 2030?
- 5 windmolens
- 80.000 zonnepanelen op bedrijfsdaken
- 50 hectare zonneveld
- Biovergister
- Besparing van 465 Terra Joule (jaarlijkse besparing van 1,5%)

Om in 2030 lokaal duurzame energie op te wekken wordt in Nederland gebruik gemaakt van technieken die zich hebben bewezen en op grote schaal ingezet kunnen worden. Zon- en windenenergie zijn voorbeelden van bewezen technieken. Andere vormen van duurzame energie zijn in ontwikkeling.

Hoeveel energie wilt u dat er in 2030 in Zwartewaterland duurzaam opgewekt wordt? (n=424)

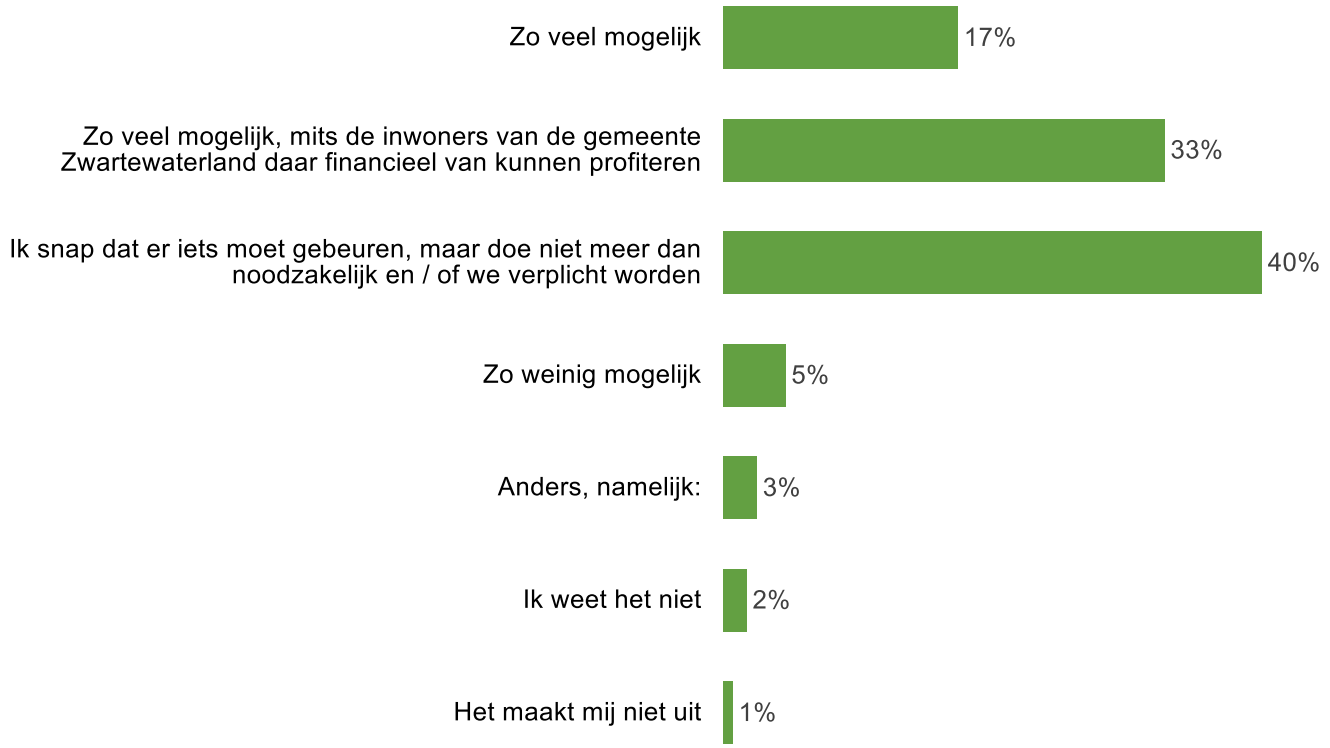

Aan de respondenten is gevraagd wat zij willen met betrekking tot de hoeveelheid duurzaam opgewekte energie in 2030 in de gemeente Zwartewaterland. De helft wil dat er zo veel mogelijk duurzame energie wordt opgewekt, waarbij 33% aangeeft dat inwoners van de gemeente wel financieel mee moeten kunnen profiteren. 40% benoemt dat zij snappen dat er iets moet gebeuren, maar dat zij niet meer willen doen dan noodzakelijk is en/ of verplicht wordt. 5% wil dat er zo min mogelijk duurzame energie wordt opgewekt in 2030 in de gemeente Zwartewaterland.

2.2 Keuze energieopwekking

Voor het aanbod van de gemeente Zwartewaterland aan het klimaatakkoord zijn er voorlopig tot 2030 maar een beperkt aantal “smaken”:
- Zon-op-dak, zonnepanelen op grote daken > 300m2
- Zon-op-land, zonnepanelen op land (grondopstelling)
- Kleine windmolens tot 25 meter ashoogte
- Dorpsmolens (middelgrote lokale molen voor een dorp/buurt, circa 100 meter tiphoogte)
- Grote windmolens van 200 – 250 meter tiphoogte

Zon op dak

Voor zonne-energie op bedrijfsdaken geldt dat niet alle daken hiervoor geschikt zijn. Dit heeft onder andere te maken met de ligging en de dakconstructie. Zon-op-dak biedt voor Zwartewaterland mooie kansen. Waar zon-op-land projecten in een keer een grote opbrengst opleveren, is voor zon op dak veel maatwerk nodig. Maar een groot voordeel is dat zon-op-dak niet ten koste gaat van landbouwgrond. Bij zon-op-dak zijn we afhankelijk van eigenaren van (grote) daken. Samen moeten veel van deze kleine resultaten leiden tot een groot geheel.

Zonnevelden

Zonnevelden zijn zonnepanelen die bijvoorbeeld in weilanden geplaatst worden. De gemeente Zwartewaterland vindt het belangrijk om ruimte te bieden voor zonnevelden. Zonnevelden nemen ruimte in beslag. Ruimte die ook gebruikt kan worden voor bijvoorbeeld landbouw, natuur en wonen. Zonnevelden moeten zorgvuldig ingepast worden, passen bij de maat en de schaal van het landschap van Zwartewaterland. Met één hectare (ongeveer 1,5 voetbalveld) aan zonnepanelen, kan jaarlijks ongeveer 0,82 GWh opgewekt worden. Dit staat ongeveer gelijk aan het energieverbruik van 300 huishoudens.

Windmolens

In Zwartewaterland is het op sommige gebieden mogelijk om kleine windmolens met een ashoogte tot 25 meter te plaatsen. De geschatte jaaropbrengst van een dergelijke molen is ongeveer 0,033 GWh. Ter vergelijking: een grote windturbine met een tiphoogte van 200 meter, ‘levert’ jaarlijks bijna 13 GWh op. Hoewel zo’n grote molen veel meer energie oplevert, heeft deze ook een grotere impact op de omgeving: hoe hoger de molen, des te meer mensen er op uit kijken. Daarnaast maken mensen zich ook zorgen over geluidsoverlast en slagschaduw. Eén grote windmolen staag gelijk aan bijna 15 hectare zonneveld (30 voetbalvelden).

Combinatie van zon en wind

Zonnepanelen en windmolens vullen elkaar mooi aan, want allebei hebben ze hun eigen piekmaanden en dagelijkse piekmomenten. Dit zijn de maanden en momenten waarin ze het meeste energie leveren. Zonnepanelen produceren bijvoorbeeld meer energie in de zomer, terwijl windmolens meer energie leveren in de winter. De zon is namelijk krachtiger in de zomer, terwijl de wind over het algemeen krachtiger waait in de winter. Op deze manier vullen windmolens en zonnepanelen elkaar het hele jaar door goed aan. En dat is ideaal. Want zo kunnen we ook met zijn allen het hele jaar door gebruik blijven maken van groene stroom voor thuis, opgewekt uit zonne- en windenergie.

2.2 Keuze energieopwekking

Welke situatie heeft u het liefst? (n=424)

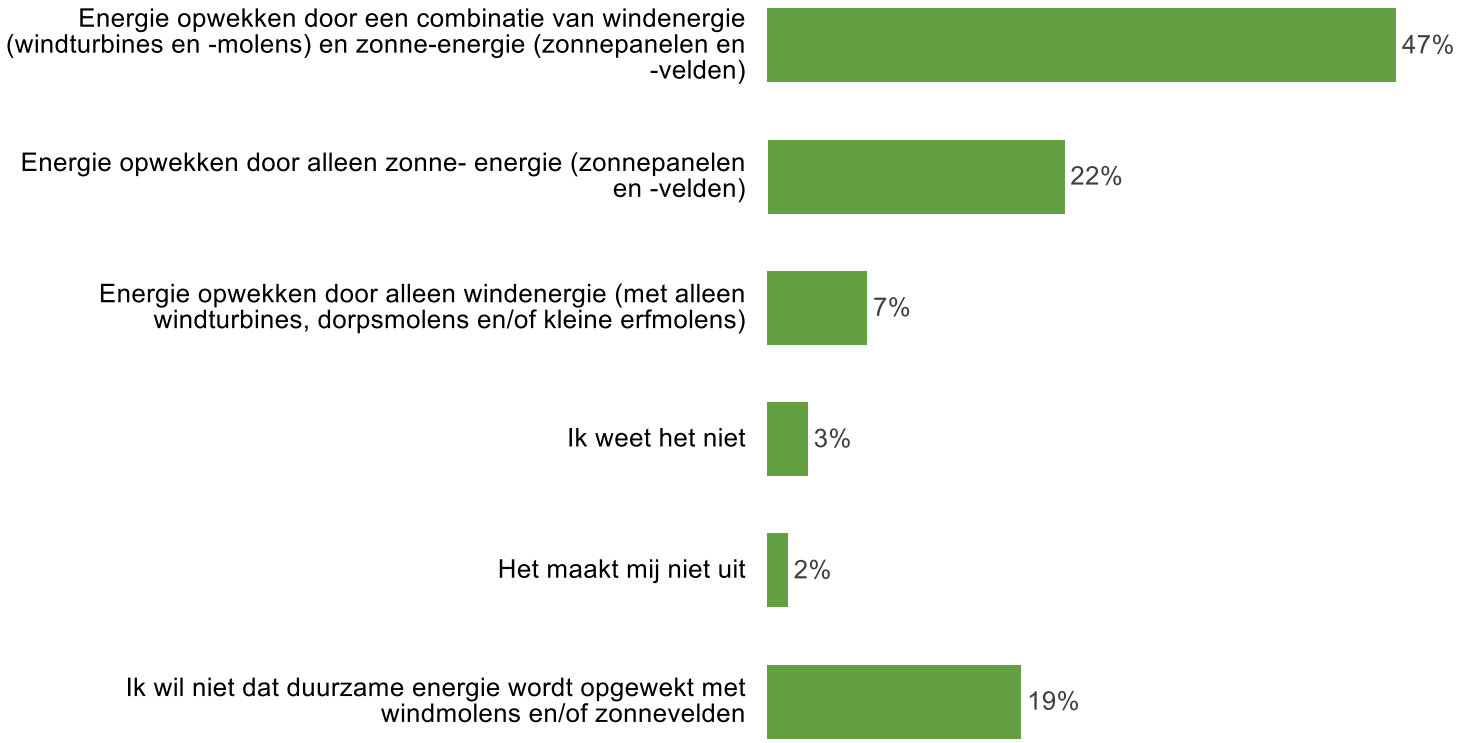

Respondenten hebben aangegeven welke situatie met betrekking tot de opwekking van duurzame energie zij het liefst hebben. 47% geeft de voorkeur aan een combinatie van zonne- en windenergie en 22% wil alleen zonne-energie. 7% wil alleen windenergie en nagenoeg een vijfde (19%) wil niet dat duurzame energie wordt opgewekt met windmolens en/of zonnevelden.

2.2 Keuze energieopwekking

Waarom wilt u niet dat er duurzame energie wordt opgewekt met windmolens en/of zonnevelden?

"Aantasting van het landschap. En het klimaat is al eeuwen aan verandering onderhevig en daardoor zeker niet door menselijk ingrijpen te besturen. We hebben de thermosstaatknop van de aarde niet in menselijke hand."

"De landbouw grond wordt al schaars en de boeren moet al naar kringlooplandbouw dan blijft er geen grond meer over voor de zonnevelden."

"Het is geen gezicht. De natuur word er door verpest. Ik zie liever een bos en een weiland vol vee dan een weiland vol zonnepanelen."

"Bederf van het landschap. Kijk ook eens naar de schone kernenergie. Niet te afhankelijk worden van de duurzame energie."

"Er zijn nog genoeg andere mogelijkheden die de aanblik van onze omgeving niet hinderen."

"Ik ben voor een vorm van energie waarin we dus heel onafhankelijk zijn zon en of wind. Kernenergie is de oplossing. Het is een duurder traject maar op de lange termijn veel meer rendabel."

"Zonnepanelen en wieken van windmolens zijn niet recyclebaar. Dit gaat een groot probleem worden voor ons milieu. Tevens is het vervuiling van ons landschap en onze natuur. Als het persé moet dan zonnepanelen op daken en niet op weilanden. Windmolens absoluut niet."

Hierboven staan een aantal voorbeelden weergegeven. Alle antwoorden zijn te vinden in het bijlagenboek.

2.2 Keuze energieopwekking

U heeft aangegeven een voorkeur te hebben voor energieopwekking door een combinatie van wind- en zonne-energie. Zet de manieren om energie op te wekken in de volgorde van uw voorkeur.

1=meeste voorkeur, 8=minste voorkeur

		1	2	3	4	5	6	7	8
1	Zonnepanelen op grote bedrijfsdaken (let op: niet alle daken zijn geschikt) (n=184)	78%	12%	6%	2%	1%	2%	0%	0%
2	Zonnevelden in combinatie met andere ruimtelijke opgaven (zoals waterberging of natuurontwikkeling) (n=135)	7%	27%	19%	21%	5%	17%	2%	2%
3/4	Grote windturbines dicht bij elkaar (tiphoogte van 200 tot 250 meter) (n=135)	7%	20%	15%	12%	16%	6%	11%	13%
3/4	Kleine erfmolens (ashoogte tot 25 meter) (n=154)	6%	23%	13%	13%	12%	13%	9%	10%
5	Dorpsmolens (tiphoogte tot 100 meter) (n=145)	2%	11%	23%	13%	18%	17%	12%	5%
6	Veel kleine zonnevelden (van zo'n 2 voetbalvelden) verspreid over de gemeente (n=126)	3%	11%	12%	13%	15%	11%	22%	12%
7/8	Aantal grote zonnevelden (van zo'n 40 voetbalvelden) in het buitengebied (n=117)	3%	13%	12%	10%	12%	9%	17%	25%
7/8	Meerdere 'losstaande' grote windturbines verspreid door de gemeente (tiphoogte van 200 tot 250 meter) (n=129)	2%	7%	14%	15%	13%	13%	16%	20%

Weet ik niet/ geen mening n=6

Aan de respondenten die de voorkeur geven aan een combinatie van wind- en zonne-energie is gevraagd of zij de bovenstaande manieren van energieopwekking op volgorde wilden zetten van hun voorkeur. De top 4 is: zonnepanelen op grote bedrijfsdaken, zonnevelden in combinatie met andere ruimtelijke opgaven, grote windturbines dicht bij elkaar en kleine erfmolens.

2.2 Keuze energieopwekking

U heeft aangegeven een voorkeur te hebben voor energieopwekking door alleen zonne-energie. Zet de manieren om energie op te wekken in de volgorde van uw voorkeur.

1=meeste voorkeur, 5=minste voorkeur

		1	2	3	4	5
1	Zonnepanelen op grote bedrijfsdaken (n=97)	90%	7%	3%	0%	0%
2	Zonnevelden in combinatie met waterberging (n=67)	4%	45%	29%	15%	7%
3/4	Veel kleine zonnevelden (van zo'n 2 voetbalvelden) verspreid over de gemeente (n=65)	1%	19%	25%	34%	20%
3/4	Zonnevelden in combinatie met natuurontwikkeling (n=65)	7%	15%	27%	27%	24%
5	Aantal grote zonnevelden in het buitengebied (van zo'n 40 voetbalvelden) (n=61)	5%	23%	17%	15%	40%

Weet ik niet/ geen mening n=1

Aan de respondenten die de voorkeur geven aan alleen zonne-energie is gevraagd of zij de bovenstaande manieren van energieopwekking op volgorde wilden zetten van hun voorkeur. De top 4 is: zonnepanelen op grote bedrijfsdaken, zonnevelden in combinatie met waterberging, veel kleine zonnevelden verspreid over de gemeente en zonnevelden in combinatie met natuurontwikkeling.

2.2 Keuze energieopwekking

U heeft aangegeven een voorkeur te hebben voor energieopwekking door alleen windenergie. Zet de manieren om energie op te wekken in de volgorde van uw voorkeur.

1=meeste voorkeur, 5=minste voorkeur

		1	2	3	4	5
1	Kleine erfmolens (ashoogte tot 25 meter) (n=22)	45%	23%	8%	9%	15%
2	Dorpsmolens (tiphoogte tot 100 meter) (n=22)	24%	41%	7%	18%	11%
3	Grote windturbines dicht bij elkaar (tiphoogte van 200 tot 250 meter) (n=22)	9%	28%	15%	36%	12%
4	Meer grote windturbines in rij (tiphoogte van 200 tot 250 meter) (n=21)	25%	10%	18%	8%	39%
5	Meerdere 'losstaande' grote windturbines verspreid door de gemeente (tiphoogte van 200 tot 250 meter) (n=23)	9%	0%	49%	23%	19%

Aan de respondenten die de voorkeur geven aan alleen windenergie is gevraagd of zij de bovenstaande manieren van energie-opwekking op volgorde wilden zetten van hun voorkeur. De top 3 is: kleine erfmolens, dorpsmolens en grote windturbines dicht bij elkaar.

2.2 Keuze energieopwekking

Deze vraag is niet beantwoord door respondenten die de voorkeur geven aan alleen windenergie en respondenten die niet willen dat duurzame energie wordt opgewekt met zonne- en windenergie.

Wat vindt u belangrijk als er gekeken wordt naar de ontwikkeling van zonnevelden op de grond (grondgebonden zonnevelden)? (n=316)

Respondenten die de voorkeur geven aan alleen zonne-energie of een combinatie van zonne- en windenergie hebben aangegeven wat zij belangrijk vinden als er gekeken wordt naar de ontwikkeling van zonnevelden op de grond. De meest gegeven antwoorden zijn: de inpassing van zonnevelden in het landschap (57%) en dat zonnevelden gecombineerd worden met natuurontwikkeling (51%).

2.2 Keuze energieopwekking

Om in het jaar 2030 de helft (50%) van onze energie duurzaam op te kunnen wekken, redden we het niet met bijvoorbeeld alleen zonnepanelen op daken. Als we alleen zon-energie gebruiken moet we heel veel zonnevelden aanleggen. We moeten een mix van zonne- en windenergie inzetten.

In het volgende schema hebben we het aantal Gigawatturen (GWh) ingevuld dat we hebben aangegeven in de Regionale Energie Strategie. Het gaat over hoeveel duurzame energie we in 2030, in de gemeente Zwartewaterland moeten opwekken. We hebben aangegeven hoeveel zonnepanelen of windmolens daarvoor nodig zouden zijn.

Gemeente Zwartewaterland denkt nu aan deze mix:

Aantal	**Energieopwekking**	**Aantal Gigawatturen**
5	*Windmolens (van tenminste 3 MW)*	*50*
50 hectare	*Zonnevelden*	*25 - 40*
160.000 panelen	*Zonnepanelen op bedrijfsdaken*	*25 - 40*
		105

2.2 Keuze energieopwekking

Wat vindt u van de voorgestelde mix van de gemeente Zwartewaterland? (n=422)

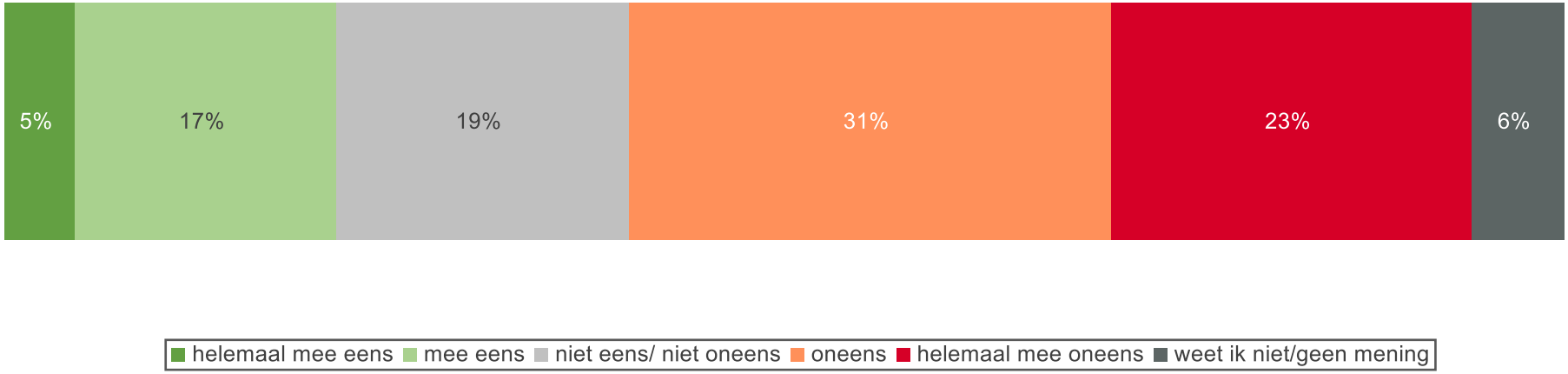

22% van de respondenten is het (helemaal) eens met de voorgestelde mix van de gemeente Zwartewaterland. Zij benoemen dat het een verstandige, evenredige verdeling is en dat het goed is dat er een combinatie van zonne- en windenergie wordt overwogen. Meer dan de helft (54%) is het (helemaal) mee oneens met de voorgestelde mix. Zij zijn voornamelijk tegenstanders van windmolens en/of zonnevelden. Voornamelijk de 50 ha zonnevelden wordt gezien als te veel. Zonnepanelen op daken worden als prima ervaren. Respondenten die het oneens zijn met de mix geven aan dat zij zich afvragen waarom er geen alternatieven worden overwogen.

2.2 Keuze energieopwekking

Geef aan hoe u duurzame energie (zonneparken/windmolens) zou realiseren? (n=416)

Het totaal moet rond de 105 GWh uitkomen. U kunt achter elke optie een aantal invullen. Als u bijvoorbeeld 2 zonneparken á 20ha wilt kiezen kunt u achter 'zonnepark á 20ha' een 2 zetten.

	Gemiddeld aantal	Totale opwek (GWh x gemiddeld aantal)	Minimum aantal genoemd	Maximum aantal genoemd
Zonnepark à 5 ha (4,1 GWh)	4.4	18.0	0	18
Zonnepark à 10 ha (8,2 GWh)	1.8	14.8	0	10
Zonnepark à 20 ha (16,4 GWh)	1.6	26.2	0	7
Erfmolens (0,033 GWh)	68.0	2.2	0	1000
Dorpsmolen (1 GWh)	11.5	11.5	0	105
Windturbine 3 MW (6,5 GWh)	2.3	15.0	0	10
Windturbine 4 MW (12,5 GWh)	2.0	25.0	0	7
Windturbine 5 MW (15 GWh)	3.1	46.5	0	7

Respondenten hebben aangegeven hoe zij duurzame energie zouden realiseren. In de eerste kolom van de bovenstaande tabel staan de gemiddelde aantallen van hoe respondenten de duurzame opwek zouden realiseren. Respondenten zouden gemiddeld de meeste erfmolens plaatsen en het minst zonneparken van 20 ha. Dit levert echter voor erfmolens de minste totale opwek GWh op (2.2) en voor zonneparken à 20 ha de een na hoogste totale opwek GWh (26.2).

2.3 Mogelijke locaties

Deze vragen zijn alleen beantwoord door respondenten die een voorkeur hebben voor alleen windenergie of een combinatie van zonne- en windenergie.

Waar kunnen windmolens (tiphoogte vanaf 200 meter) wat u betreft het beste worden geplaatst? (n=228)

Meer antwoorden mogelijk

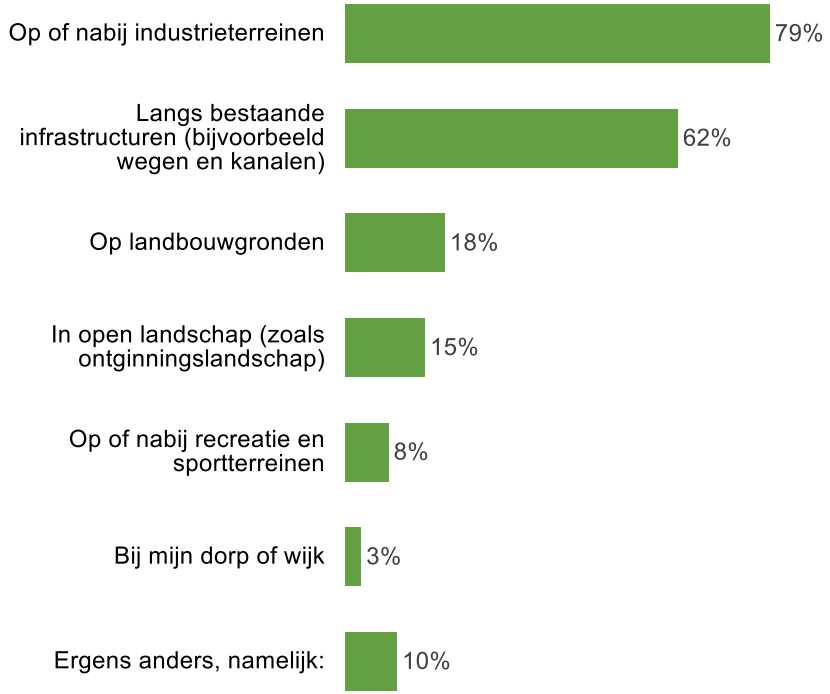

Waar mogen wat u betreft absoluut geen windmolens (vanaf 200 meter) komen? (n=228)

Meer antwoorden mogelijk

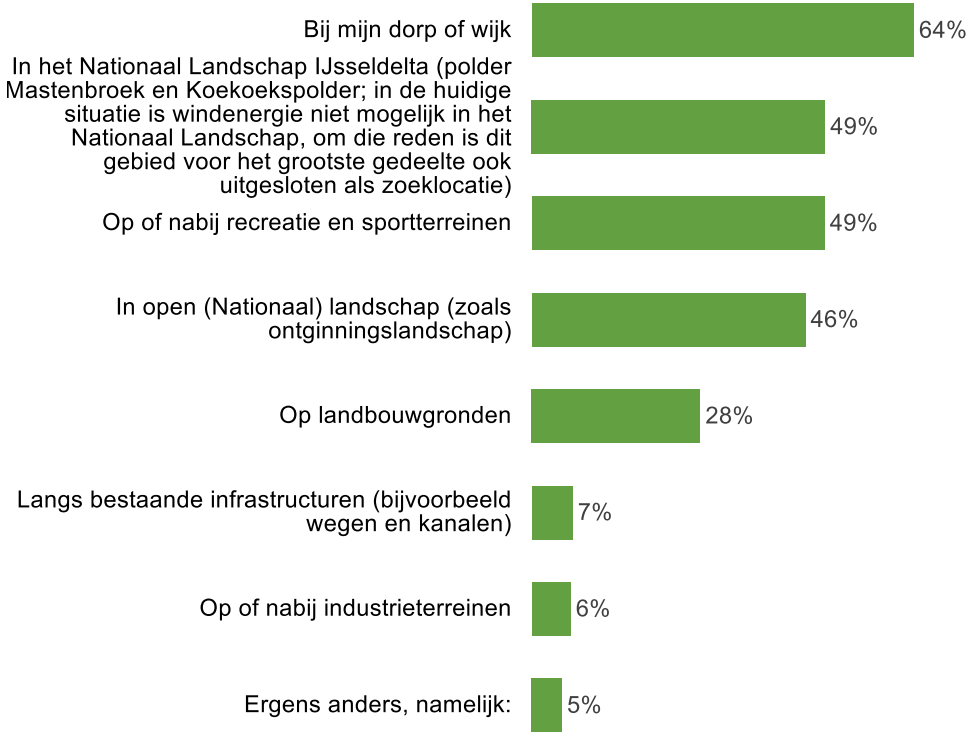

Aan respondenten die de voorkeur geven aan windenergie of een combinatie van zonne- en windenergie is gevraagd waar windmolens volgens hen het beste wel en niet geplaatst kunnen worden. Het beste zouden windmolens geplaatst kunnen worden op of nabij industrieterreinen (79%) en langs bestaande infrastructuren (62%). Windmolens mogen absoluut niet geplaatst worden bij hun dorp of wijk (64%), in het Nationaal Landschap IJsseldelta (49%) en op of nabij recreatie en sportterreinen (49%).

2.3 Mogelijke locaties

Deze vragen zijn alleen beantwoord door respondenten die een voorkeur hebben voor alleen zonne-energie of een combinatie van zonne- en windenergie.

Waar kunnen zonnevelden wat u betreft het beste worden geplaatst? (n=302)

Meer antwoorden mogelijk

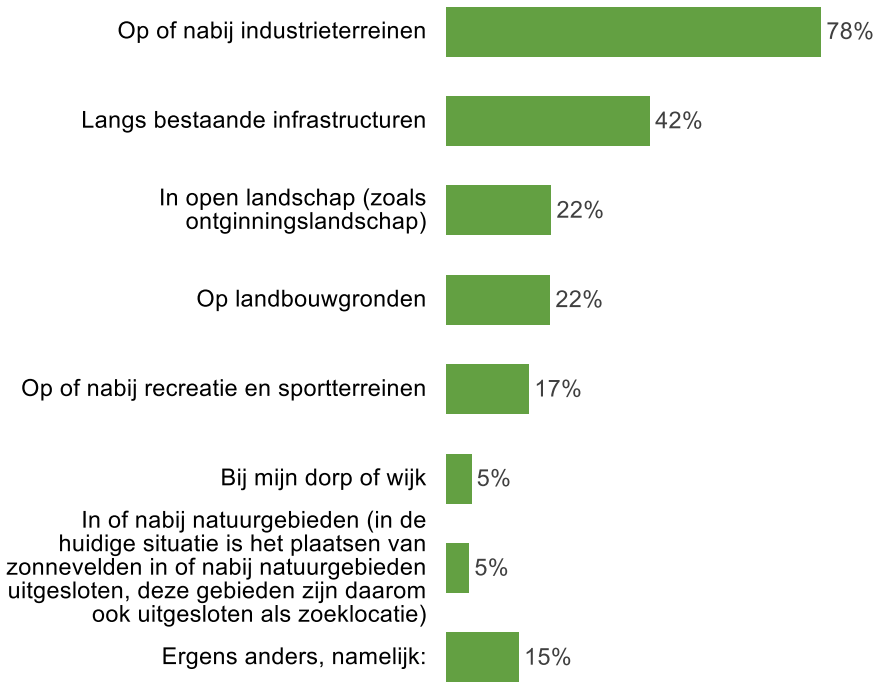

Waar kunnen zonnevelden wat u betreft absoluut niet geplaatst worden? (n=302)

Meer antwoorden mogelijk

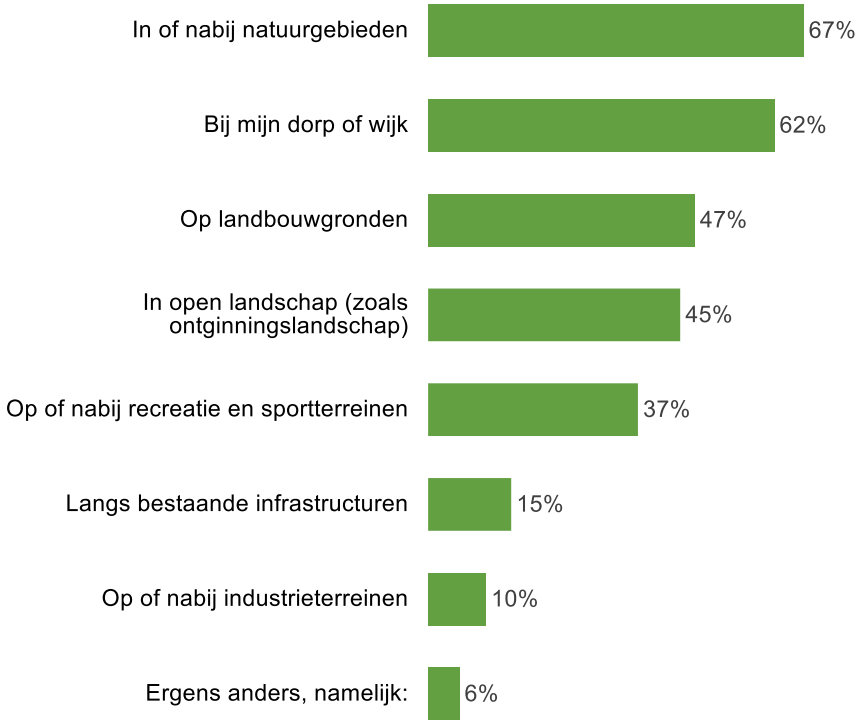

Aan respondenten die de voorkeur geven aan zonne-energie of een combinatie van zonne- en windenergie is gevraagd waar zonnevelden volgens hen het beste wel en niet geplaatst kunnen worden. Het beste zouden zonnevelden geplaatst kunnen worden op of nabij industrieterreinen (78%) en langs bestaande infrastructuren (42%). Zonnevelden mogen absoluut niet geplaatst worden in of nabij natuurgebieden (67%), bij hun dorp of wijk (62%) en op landbouwgronden (47%).

2.3 Mogelijke locaties

Vanuit het oogpunt van maatschappelijke kosten is het voordeliger om energieprojecten in één gebied te concentreren. Dus een combinatie van windmolens en zonneparken op een beperkt aantal plekken. Er hoeft dan immers minder (ondergrondse) infrastructuur aangelegd te worden. Vanuit de beleving betekent dit dat één gebied “veel voor de kiezen krijgt”. Je kan echter ook beredeneren dat andere gebieden daardoor juist vrij blijven van windmolens en zonneparken.

Gaat uw voorkeur uit naar het spreiden of clusteren van energieprojecten? (n=422)

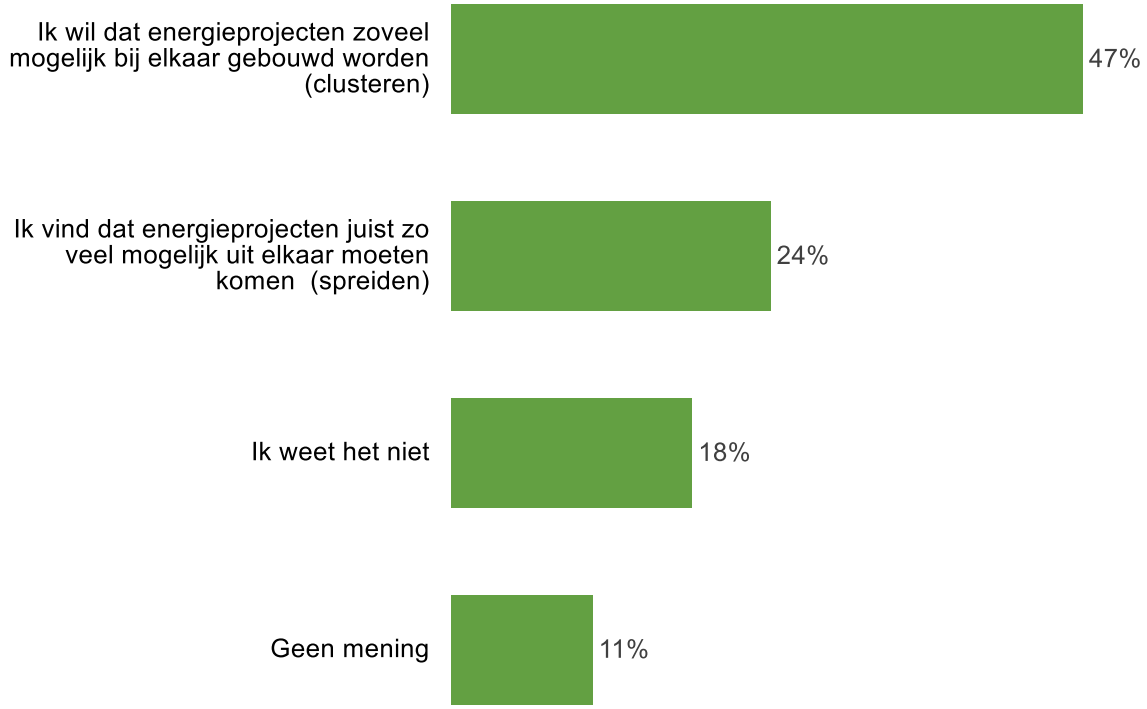

Ongeveer de helft (47%) van de respondenten wil dat energieprojecten zoveel mogelijk bij elkaar gebouwd worden. Zij geven hieronder andere als reden voor dat ze liever één locatie opofferen dan her en der iets plaatsen. 24% geeft de voorkeur aan het spreiden van energieprojecten, onder andere om eventuele lasten evenredig te verdelen. 18% weet het niet.

2.3 Mogelijke locaties

In deze fase van het onderzoek zijn we er nog niet aan toe om naar een invulling binnen de zoekgebieden te kijken. Maar we kunnen natuurlijk wel met een globalere blik alvast kijken welke locaties u geschikt vindt voor de opwek van hernieuwbare energie.

Uit een eerste verkenningsonderzoek blijkt dat er zes mogelijke gebieden zijn aan te wijzen als ‘zoekgebied’. Hiervan zijn vier gebieden mogelijk geschikt voor de realisatie van een zonnevelden en twee gebieden zijn mogelijk geschikt voor de realisatie van een windmolenproject.
Wanneer een gebied de status ‘zoekgebied’ heeft, betekent het niet dat er ook daadwerkelijk een windmolenproject of een zonnepark gerealiseerd wordt. De conclusie, nadat er verder onderzoek is gedaan, kan ook zijn dat er naar een andere oplossing gekeken moet worden.

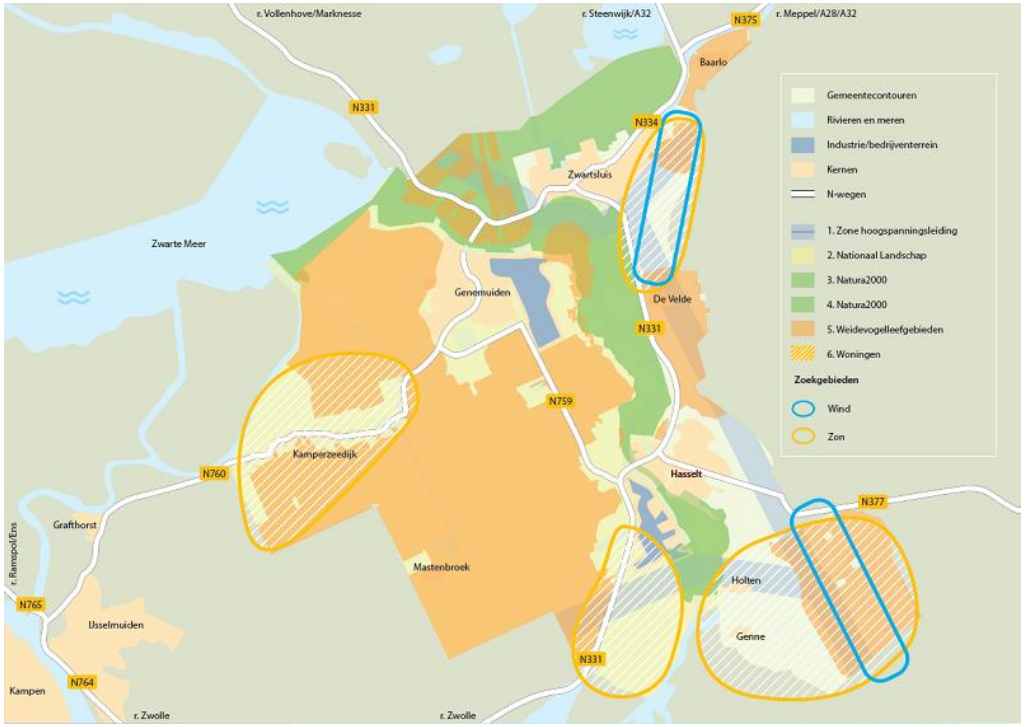

2.3 Mogelijke locaties

Welke omgeving vindt u geschikt voor de realisatie van duurzame energieprojecten? (n=424)

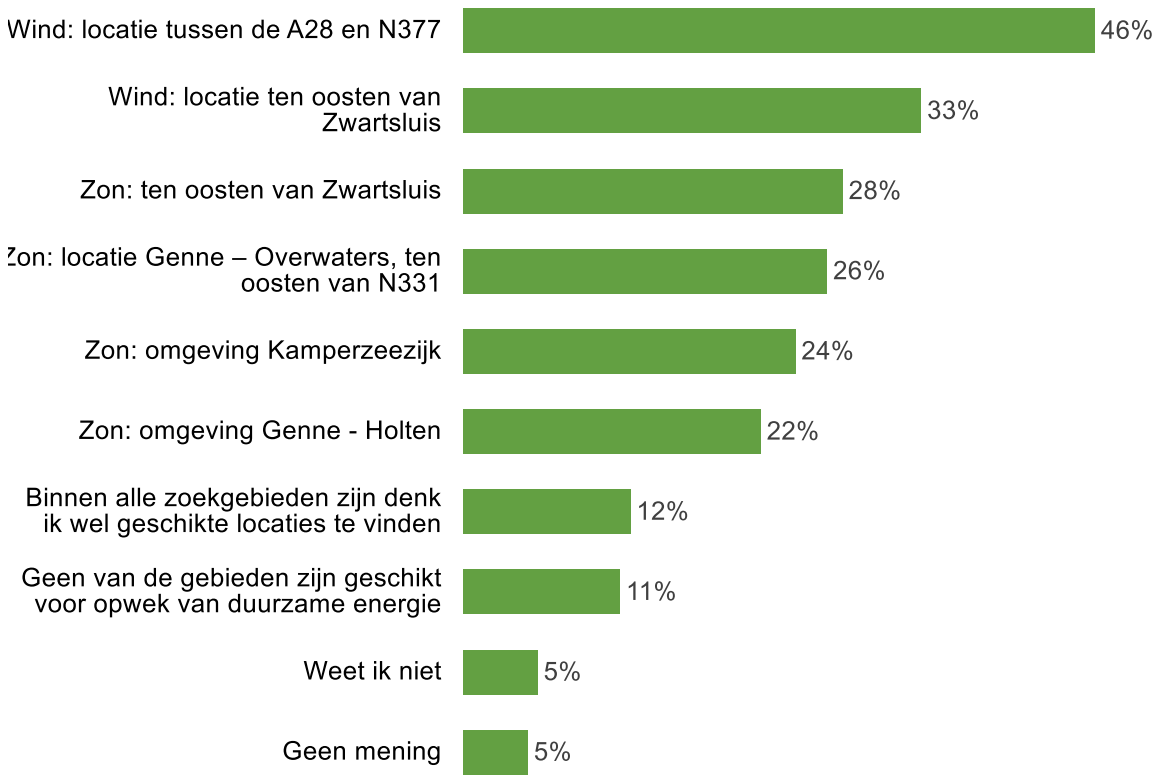

Respondenten hebben aangegeven welke omgeving zij geschikt achten voor de realisatie van duurzame energieprojecten. Voor windenergie wordt voornamelijk de locatie tussen de A28 en N377 (46%) en de locatie ten oosten van Zwartsluis (33%) geschikt geacht. Voor zonne-energie wordt de locatie ten oosten van Zwartsluis (28%) en de locatie Genne – Overwaters ten oosten van de N331 (26%) geschikt geacht. 12% vindt dat er binnen alle zoekgebieden wel geschikte locaties te vinden zijn en 11% benoemt dat geen van de gebieden geschikt zijn voor de opwek van duurzame energie.

Lokaal eigendom

In de Regionale Energie Strategie (RES) is afgesproken dat we proberen om minimaal 50% lokaal eigendom te bereiken bij de ontwikkeling van zonnevelden en windmolens. Lokaal eigendom betekent dat inwoners en ondernemers minimaal voor de helft eigenaar zijn van de lokale installaties voor zon en wind en daarmee ook risicodragend zijn. Het wil niet zeggen dat ook 50% van alle ontwikkelkosten van de installaties door de gemeenschap betaald moet worden: meestal gaat het maar om 5% van die ontwikkelkosten, de rest kan via voorfinanciering door banken.

Het voordeel van eigenaarschap is, dat de lokale gemeenschap zeggenschap heeft over hoe en waar de zonnevelden en windmolens worden ontwikkeld en wie er financieel meeprofiteert. Daarnaast bepaalt de gemeenschap zelf wat er met de winst gebeurt. Bijvoorbeeld door te investeren in de leefbaarheid van een dorp of wijk, de aanleg van glasvezel of het starten van een nieuw energieproject..

2.4 Lokaal eigendom

Hoe belangrijk vindt u het dat de gemeenschap eigenaar is van (en dus zeggenschap heeft over) een windmolen- of zonnepark? (n=424)

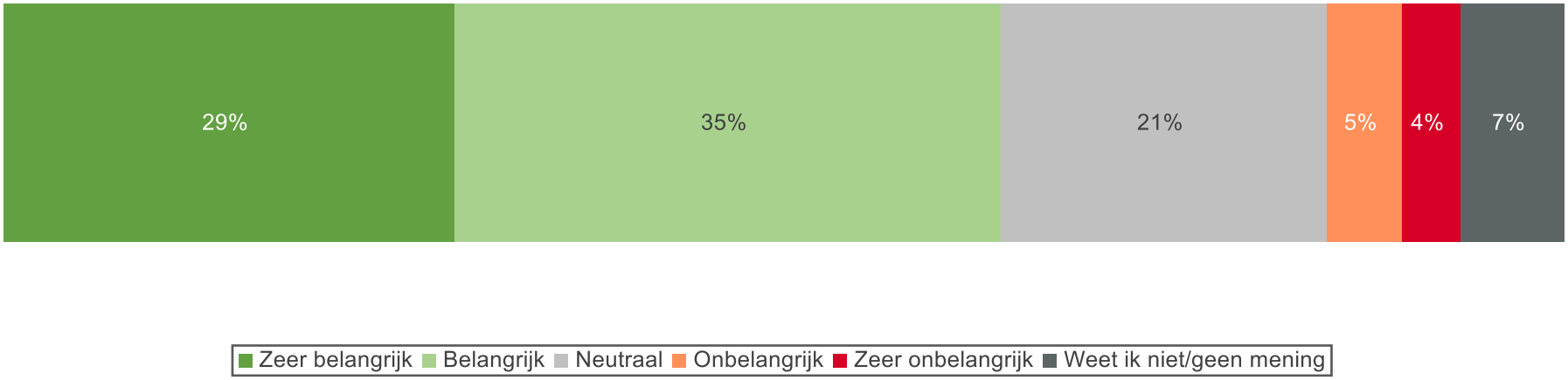

64% van de respondenten vindt het (zeer) belangrijk dat de gemeenschap eigenaar is (en dus zeggenschap heeft over) een windmolen- of zonnepark. 9% vindt dit (zeer) onbelangrijk en 21% staat hier neutraal tegenover.

2.4 Lokaal eigendom

Stel, u krijgt de mogelijkheid om samen met andere inwoners en ondernemers mede-eigenaar te worden van zonnepanelen en/of windmolens in uw gemeente. Hierdoor heeft u zeggenschap over waar en hoe de opwek gerealiseerd wordt en wie daarvan profiteert. Hoe staat u hier dan tegenover? (n=423)

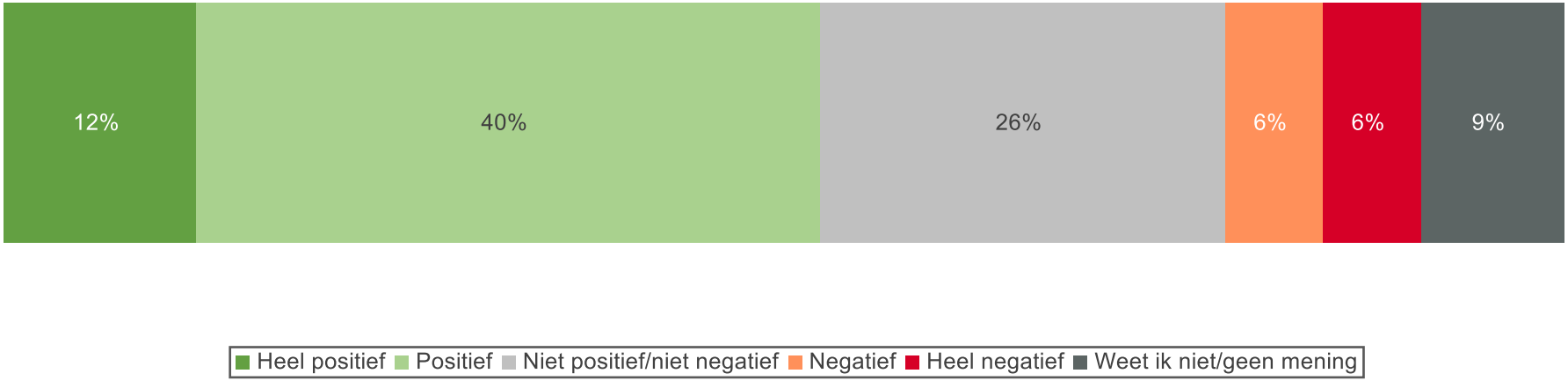

Stel dat respondenten de mogelijkheid krijgen om samen met andere inwoners en ondernemers mede-eigenaar te worden van zonnepanelen en/of windmolens in de gemeente dan staat 52% hier (heel) positief tegenover. 12% zou hier (heel) negatief tegenover staan.

2.4 Lokaal eigendom

Als er een zonnepark of windmolen in uw directe leefomgeving zou komen, wat vindt u dan belangrijk? (n=424)

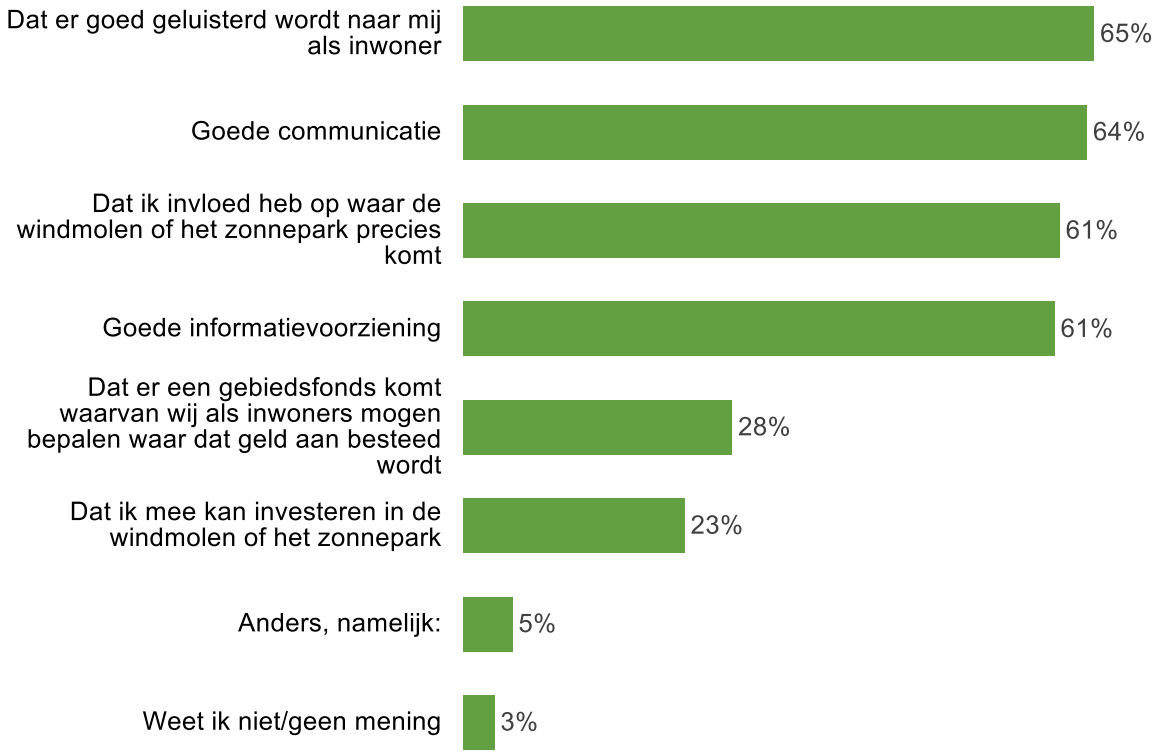

Als er een zonnepark of windmolen in de directe leefomgeving zou komen dan vinden respondenten het voornamelijk belangrijk dat er goed geluisterd wordt naar hen als inwoner (65%), dat er goede communicatie is (64%), dat zij invloed hebben op waar de windmolen of het zonnepark precies komt (61%) en dat er een goede informatievoorziening is (61%).

2.5 Inwonerparticipatie en communicatie

Voelt u zich als inwoner door gemeente Zwartewaterland voldoende betrokken bij de overgang naar schone energie? (n=424)

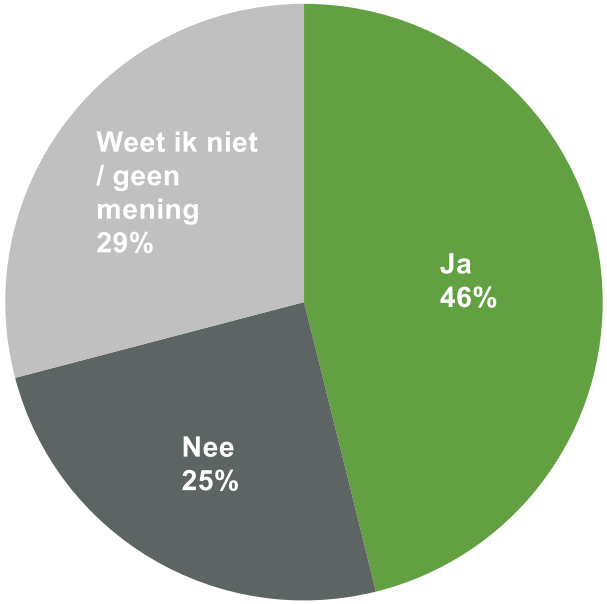

Nagenoeg de helft (46%) voelt zich als inwoner door de gemeente Zwartewaterland voldoende betrokken bij de overgang naar schone energie. Een kwart voelt zich niet voldoende betrokken en 29% heeft ‘Weet ik niet/ geen mening’ geantwoord.

2.5 Inwonerparticipatie en communicatie

Op welke manier wilt u informatie krijgen over de ontwikkelingen rond duurzaam Zwartewaterland? (n=424)

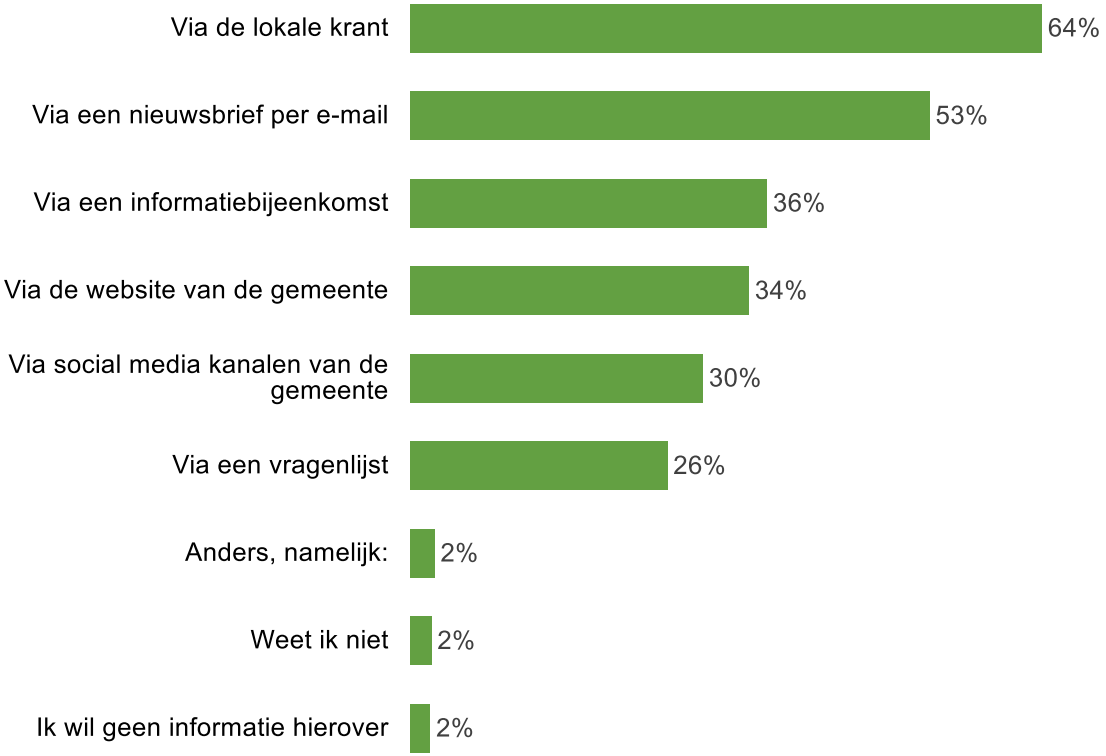

Respondenten hebben aangegeven op welke manier zij informatie willen krijgen over de ontwikkelingen rondom een duurzaam Zwartewaterland. De meest genoemde antwoorden zijn: via de lokale krant (64%), via een nieuwsbrief per e-mail (53%) en via een informatiebijeenkomst (36%).

2.5 Inwonerparticipatie en communicatie

Wilt u zelf actief bijdragen aan het verduurzamen van de gemeente Zwartewaterland? (n=423)

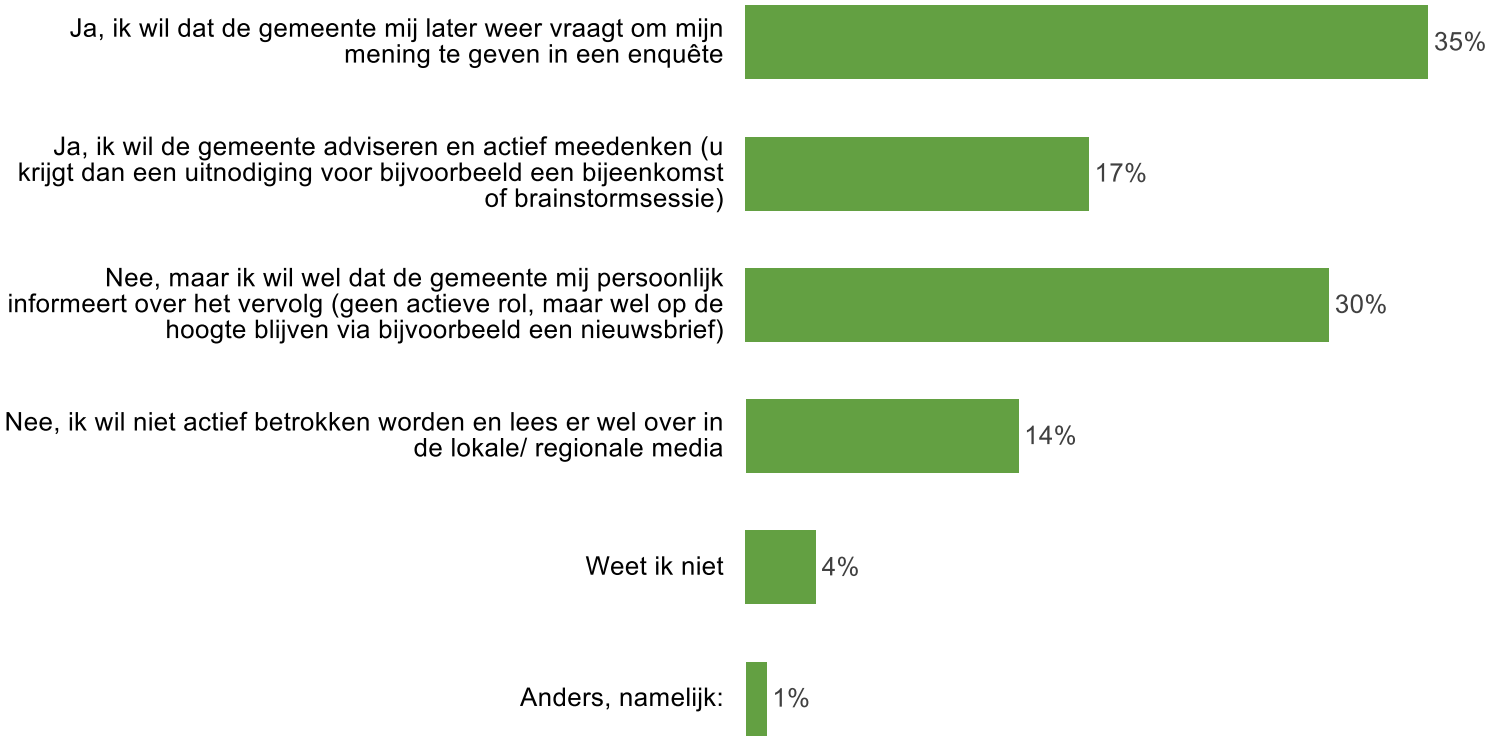

Tot slot is aan de respondenten gevraagd of zij zelf actief willen bijdragen aan de overgang naar schone energie. 14% wil niet actief betrokken worden en leest er wel over in de media. 35% wil later weer hun mening geven in een enquête en 17% wil actief meedenken en adviseren.

Moventem

Onderzoek | Advisering | Procesbegeleiding

Bijlagen

Bijlage I - Achtergrondvariabelen

Leeftijd (n=421)

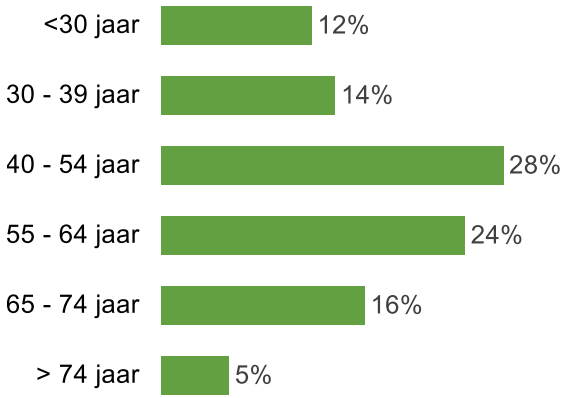

Woont u binnen of buiten de bebouwde kom? (n=422)

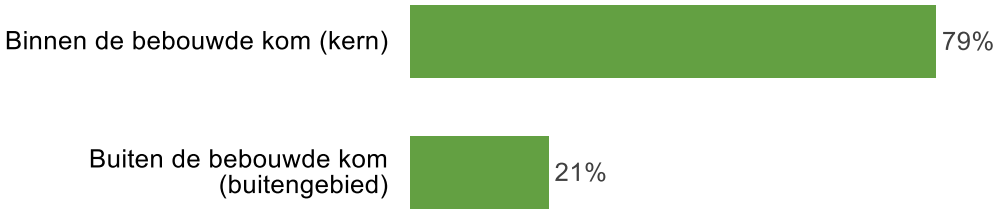

Woonplaats (n=423)

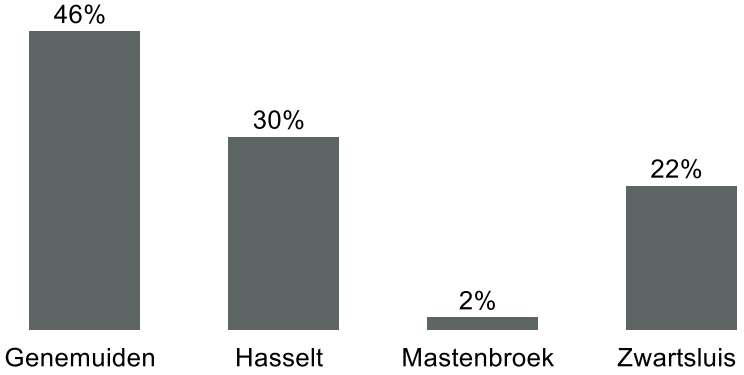

Binnen dit onderzoek zijn de resultaten gewogen naar leeftijd. Hiermee zijn de resultaten gecorrigeerd om de mogelijke invloed van de niet geheel representatieve steekproef weg te nemen. Op deze en de volgende pagina staan ongewogen resultaten. De rest van de rapportage zal gewogen resultaten bevatten. Meer informatie over de weging staat in bijlage 2 weergegeven.

Betrouwbaarheid en nauwkeurigheid

Elke steekproef geeft afwijkingen ten opzichte van de werkelijkheid, maar de uitkomsten moeten een zo goed mogelijk beeld geven van de populatie. In kwantitatief onderzoek is het gebruikelijk om te spreken van een statistisch betrouwbaar verschil, als de afwijking zo groot is dat deze niet door toeval wordt veroorzaakt. Het betrouwbaarheidsniveau is gedefinieerd als 1 (100%) minus het significantieniveau. Het is gangbaar uit te gaan van een significantieniveau van 5%. Dan is er sprake van een betrouwbaarheidsniveau van 95%. Dat wil zeggen dat, als het onderzoek op dezelfde wijze en op hetzelfde moment zou worden herhaald, de uitkomsten in 95% van de gevallen hetzelfde beeld zouden geven.

De nauwkeurigheid (uitgedrukt in foutmarge) geeft het gebied van waarden aan, waarbinnen de werkelijke waarde in de populatie ligt. Een foutmarge van bijvoorbeeld 5%, betekent dat de werkelijke waarde van de totale populatie 5% hoger of lager kan liggen dan de waarde van de steekproef. Concreet: indien een onderzoeksuitkomst van de steekproef aangeeft dat 50% van de respondenten een rapportcijfer 8 geeft voor een bepaald aspect, dan ligt dit percentage in werkelijkheid maximaal 5% boven of 5% onder deze 50%, ofwel tussen de 45% en 55%. Een foutmarge van 5% is gangbaar en algemeen geaccepteerd bij (statistisch) kwantitatief onderzoek.

Met het omvangrijke aantal respondenten dat heeft deelgenomen (424) kunnen met 95% betrouwbaarheid en 4,70% nauwkeurigheid uitspraken worden gedaan op een algemeen niveau. De hoge betrouwbaarheid en nauwkeurigheid maken de data geschikt voor verdere analyses.

Weging

Binnen dit onderzoek zijn de resultaten gewogen naar leeftijd. Hiermee zijn de resultaten gecorrigeerd om de mogelijke invloed van de niet geheel representatieve steekproef weg te nemen. Dit is een gangbare werkwijze in statistisch kwantitatief onderzoek. Personen in ondervertegenwoordigde groepen krijgen een gewicht groter dan 1 en tellen relatief zwaarder mee in het totaalresultaat, personen in groepen met een oververtegenwoordiging krijgen een gewicht kleiner dan 1.

Vanwege de ondervertegenwoordiging van respondenten jonger dan 30 jaar, krijgt een respondent uit deze groep bijvoorbeeld weegfactor 1,98 en een respondent tussen de 55 en 64 jaar (die oververtegenwoordigd is) weegfactor 0,63. Weegfactoren mogen niet te groot zijn (een groep in een steekproef met een aandeel van bijvoorbeeld 5%, kan niet worden ‘opgeblazen’tot 50%). Doorgaans wordt een maximale weegfactor van 3 en een minimale weegfactor van 0,5 gehanteerd.

Door de weging zijn de resultaten representatief over leeftijd.

Hoe belangrijk vindt u de overgang naar duurzame energie, dus energie uit zon en wind?

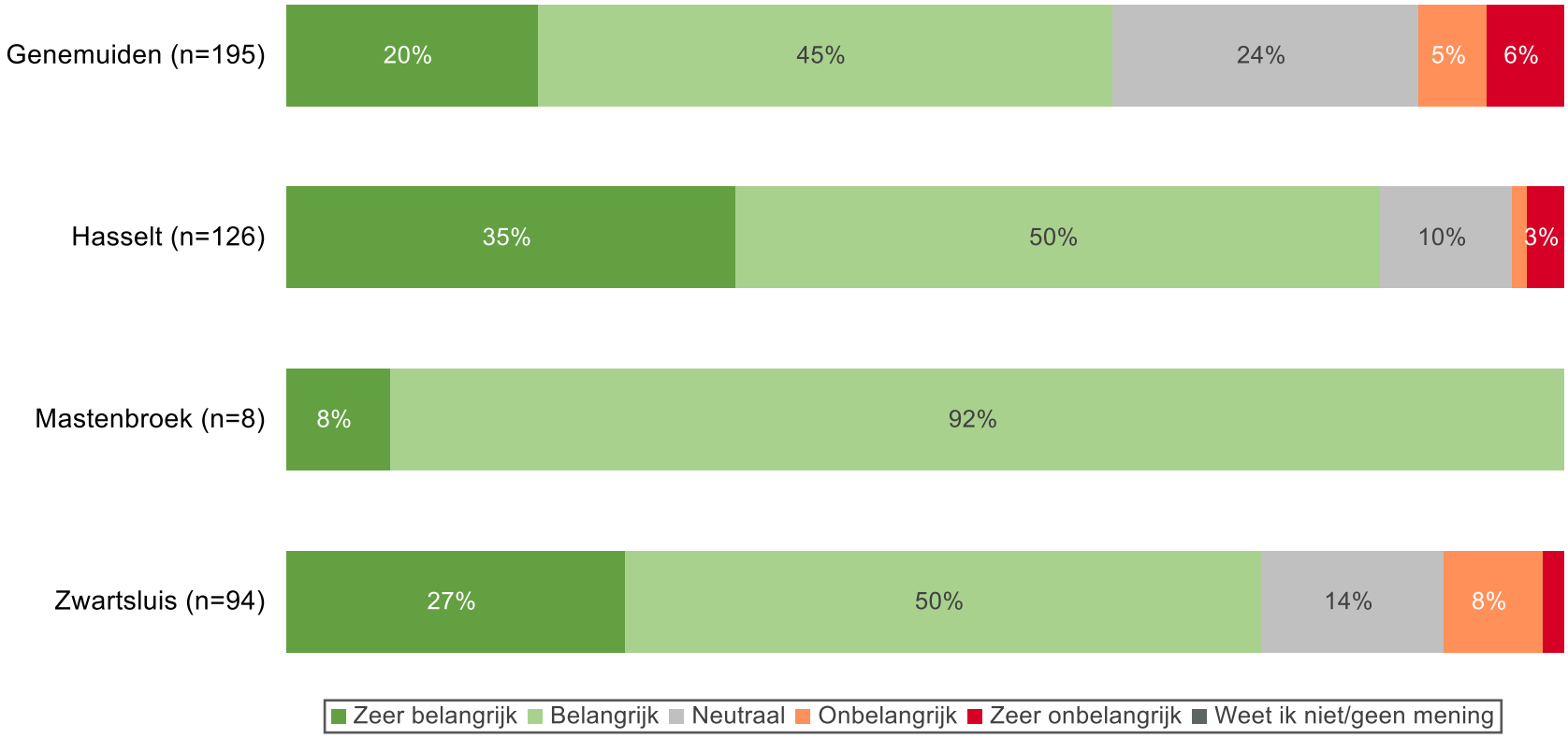

In vergelijking met respondenten uit Hasselt en Zwartsluis vindt een kleiner deel van de respondenten uit Genemuiden de overgang naar duurzame energie (zeer) belangrijk. *Let op: de resultaten voor Mastenbroek zijn door het lage aantal respondenten indicatief en niet representatief. Dat geldt voor alle resultaten in deze rapportage uitgesplitst op woonplaats.*

Hoe belangrijk vindt u het dat wij in de gemeente Zwartewaterland energieneutraal worden?

Energieneutraal betekent dat de energie die in de gemeente wordt gebruikt ook duurzaam wordt opgewekt.

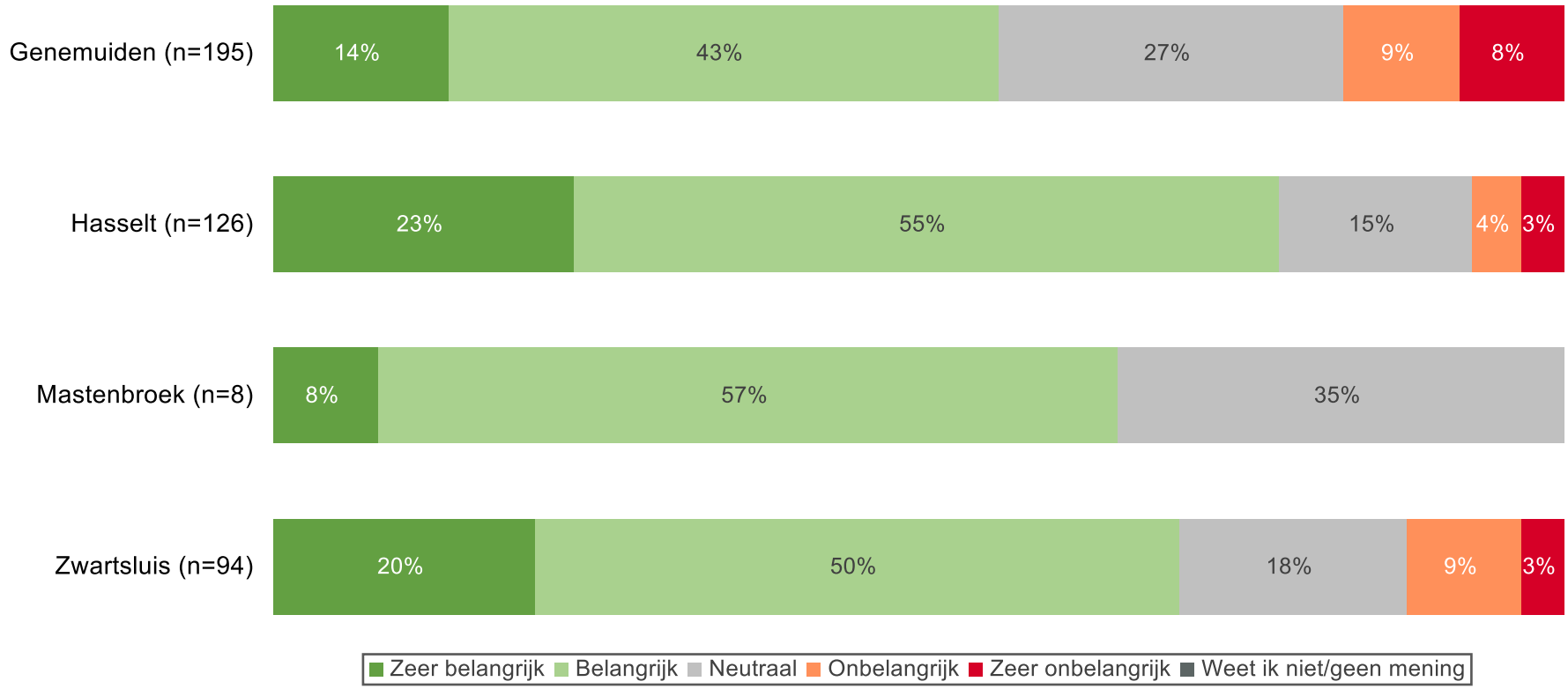

In vergelijking met respondenten uit Genemuiden vindt een groter deel van de respondenten uit Hasselt en uit Zwartsluis het (zeer) belangrijk dat de gemeente energieneutraal wordt.

Bent u het eens of oneens met de volgende uitspraken?

"Ik vind het belangrijk dat de buurgemeenten in Overijssel zich samen actief inzetten om lokaal meer duurzame energie op te wekken."

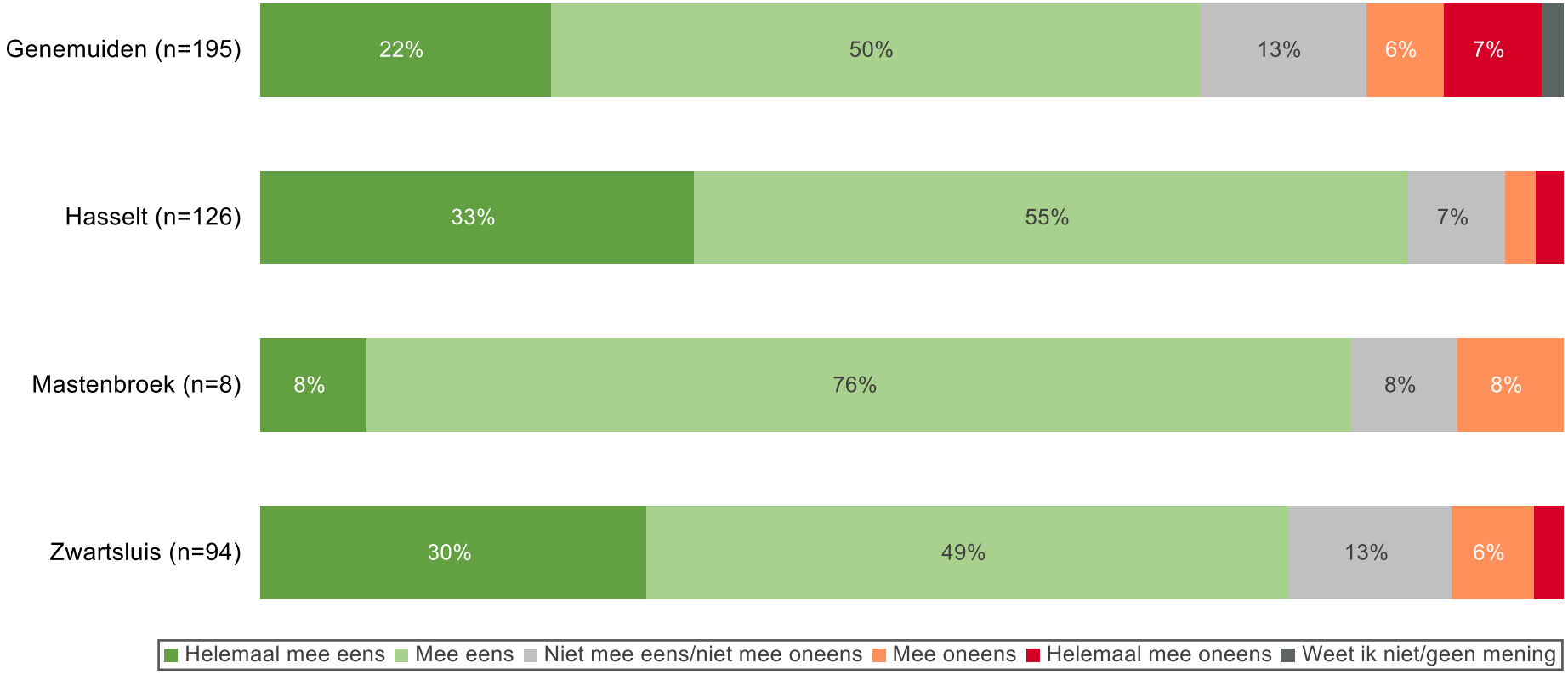

In vergelijking met respondenten uit Genemuiden en Zwartsluis is een groter deel van de respondenten uit Hasselt het (helemaal) eens met de bovenstaande stelling.

"Ik weet hoeveel duurzame energie de gemeente Zwartewaterland in 2030 moet opwekken in de gemeente volgens de afspraken van de Regionale Energie Strategie."

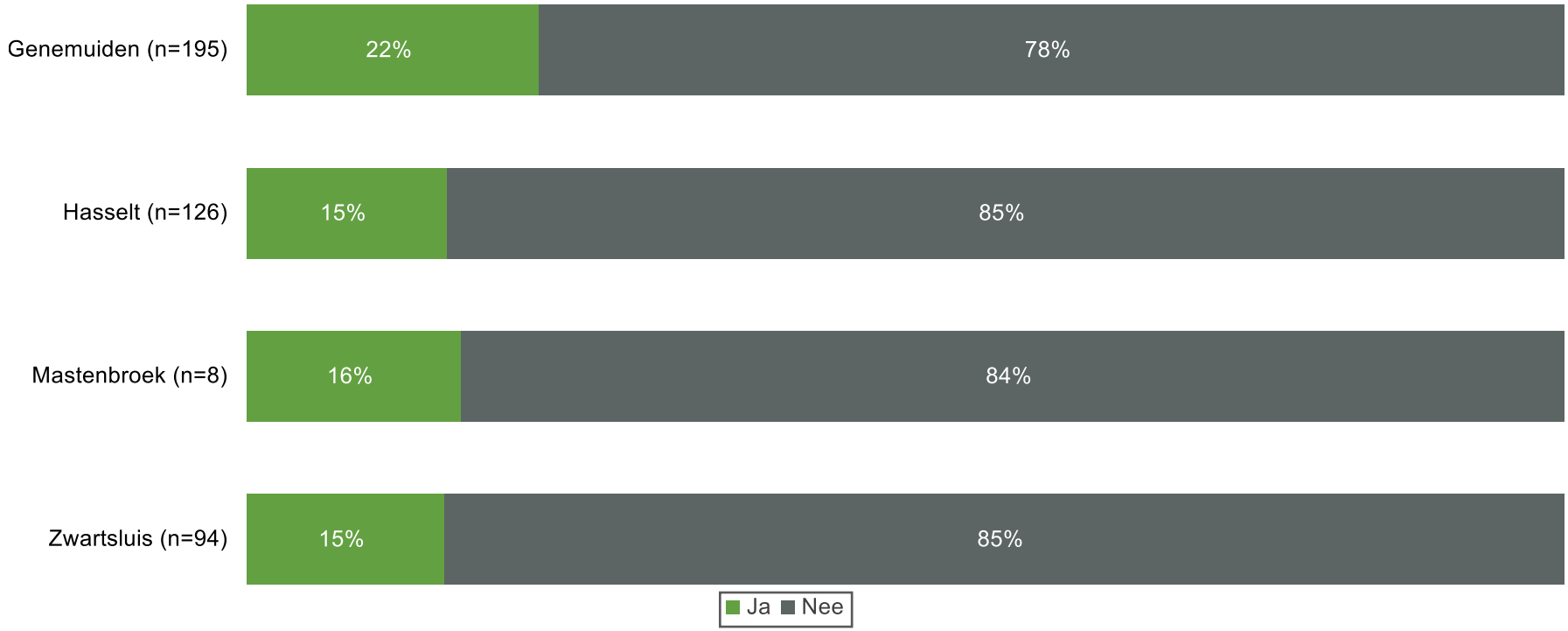

Een groter deel van de respondenten uit Genemuiden is ervan op de hoogte hoeveel duurzame energie de gemeente in 2030 moet opwekken volgens de afspraken van de Regionale Energie Strategie, vergeleken met de respondenten uit Hasselt en Zwartsluis.

Welke situatie heeft u het liefst?

	Genemuiden (n=195)	Hasselt (n=126)	Mastenbroek (n=8)	Zwartsluis (n=94)
Energie opwekken door een combinatie van windenergie (windturbines en -molens) en zonne-energie (zonnepanelen en -velden)	42%	56%	55%	46%
Energie opwekken door alleen zonne- energie (zonnepanelen en -velden)	17%	22%	18%	35%
Energie opwekken door alleen windenergie (met alleen windturbines, dorpsmolens en/of kleine erfmolens)	8%	7%	26%	5%
Ik weet het niet	5%	1%	0%	3%
Het maakt mij niet uit	2%	1%	0%	2%
Ik wil niet dat duurzame energie wordt opgewekt met windmolens en/of zonnevelden	27%	14%	0%	10%

In vergelijking met respondenten uit Genemuiden en Hasselt geeft een groter deel van de respondenten uit Zwartsluis aan dat zij de voorkeur hebben voor energieopwekking door alleen zonne-energie. Een groter deel van de respondenten uit Genemuiden geeft aan dat zij niet willen dat duurzame energie wordt opgewekt met windmolens en/of zonnevelden.

Wat vindt u van de voorgestelde mix van de gemeente Zwartewaterland?

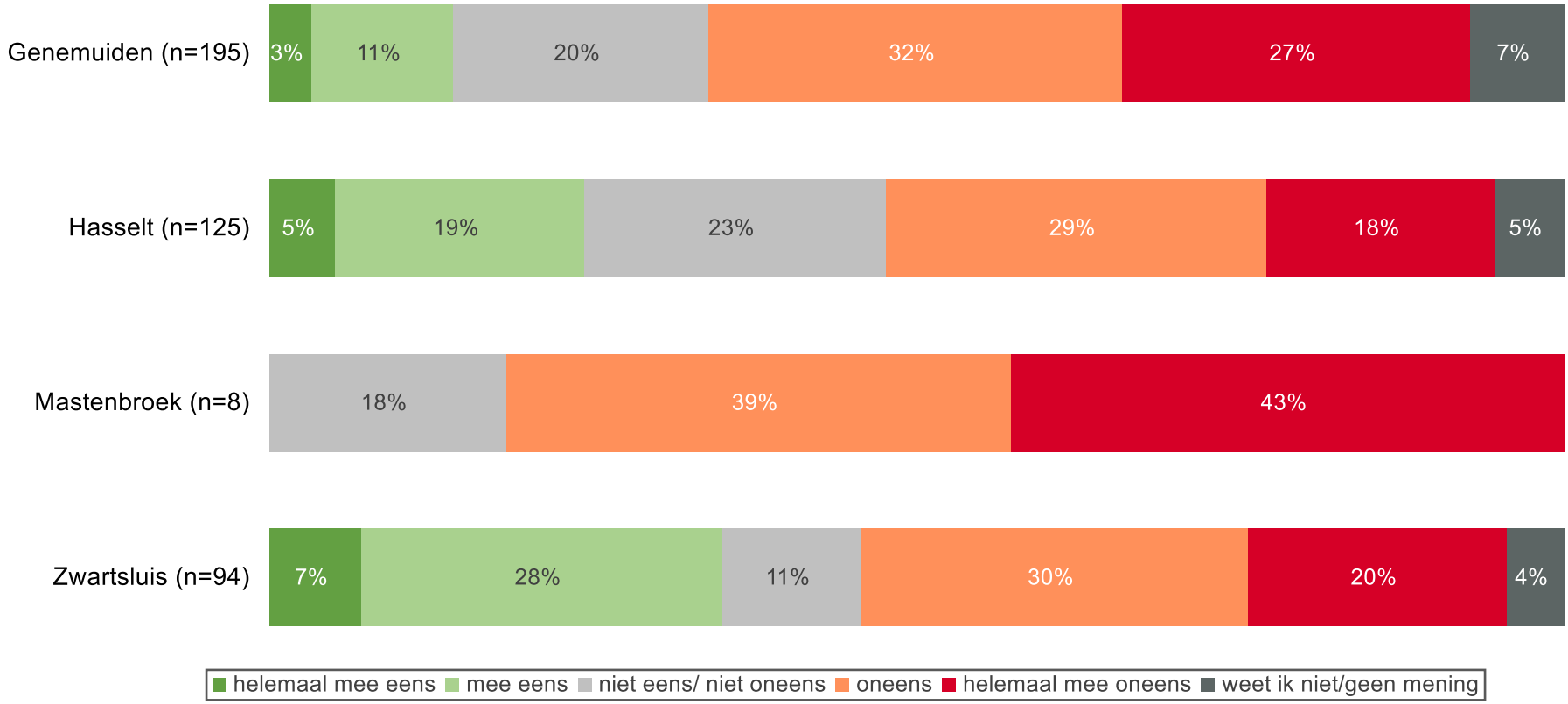

Een groter deel van de respondenten uit Genemuiden is het (helemaal) oneens met de voorgestelde mix, vergeleken met de respondenten uit Hasselt en Zwartsluis.

Gaat uw voorkeur uit naar het spreiden of clusteren van energieprojecten?

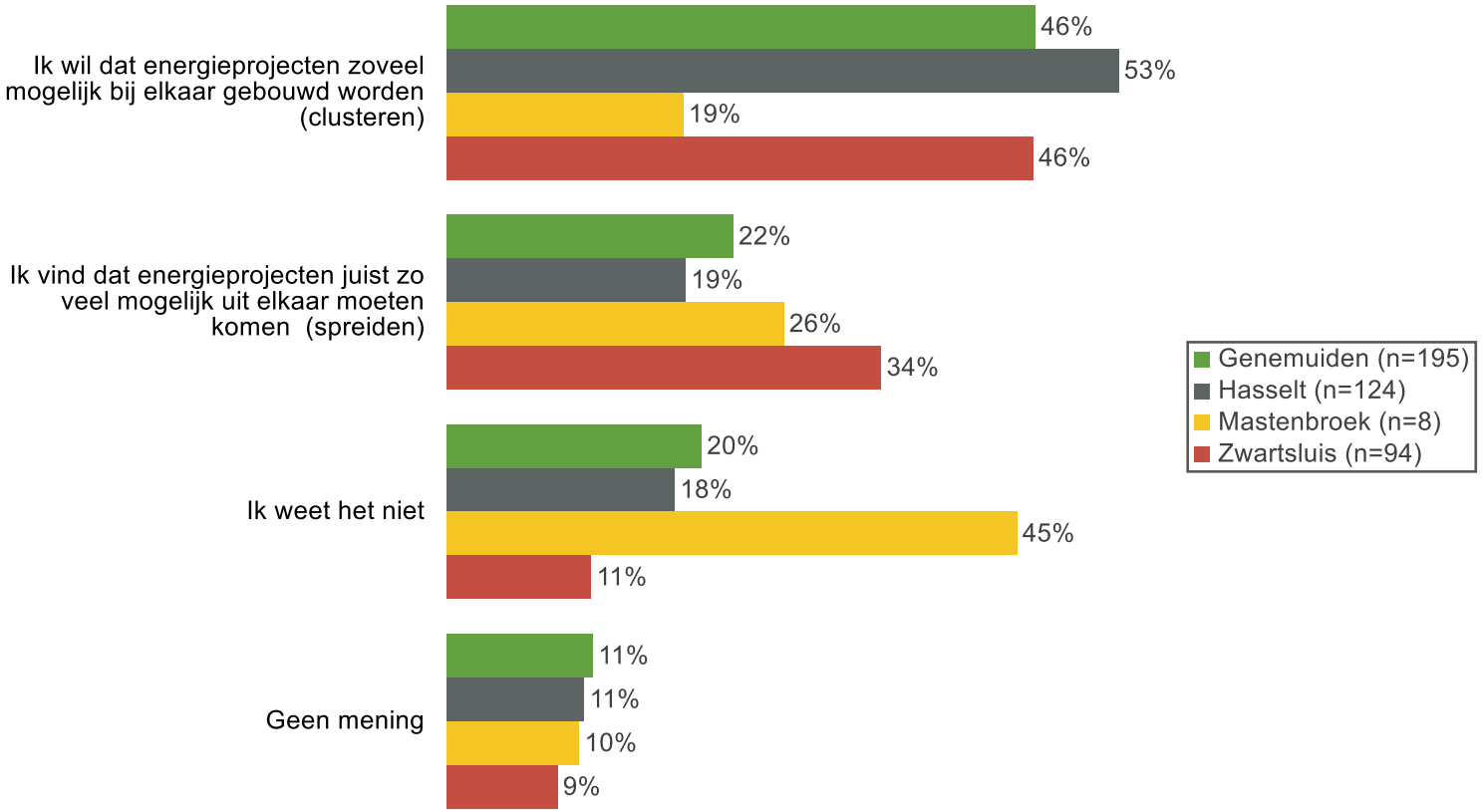

In vergelijking met respondenten uit Genemuiden en Hasselt geeft een groter deel van de respondenten uit Zwartsluis aan dat zij de voorkeur hebben voor het spreiden van energieprojecten.

Hoe belangrijk vindt u het dat de gemeenschap eigenaar is van (en dus zeggenschap heeft over) een windmolen- of zonnepark?

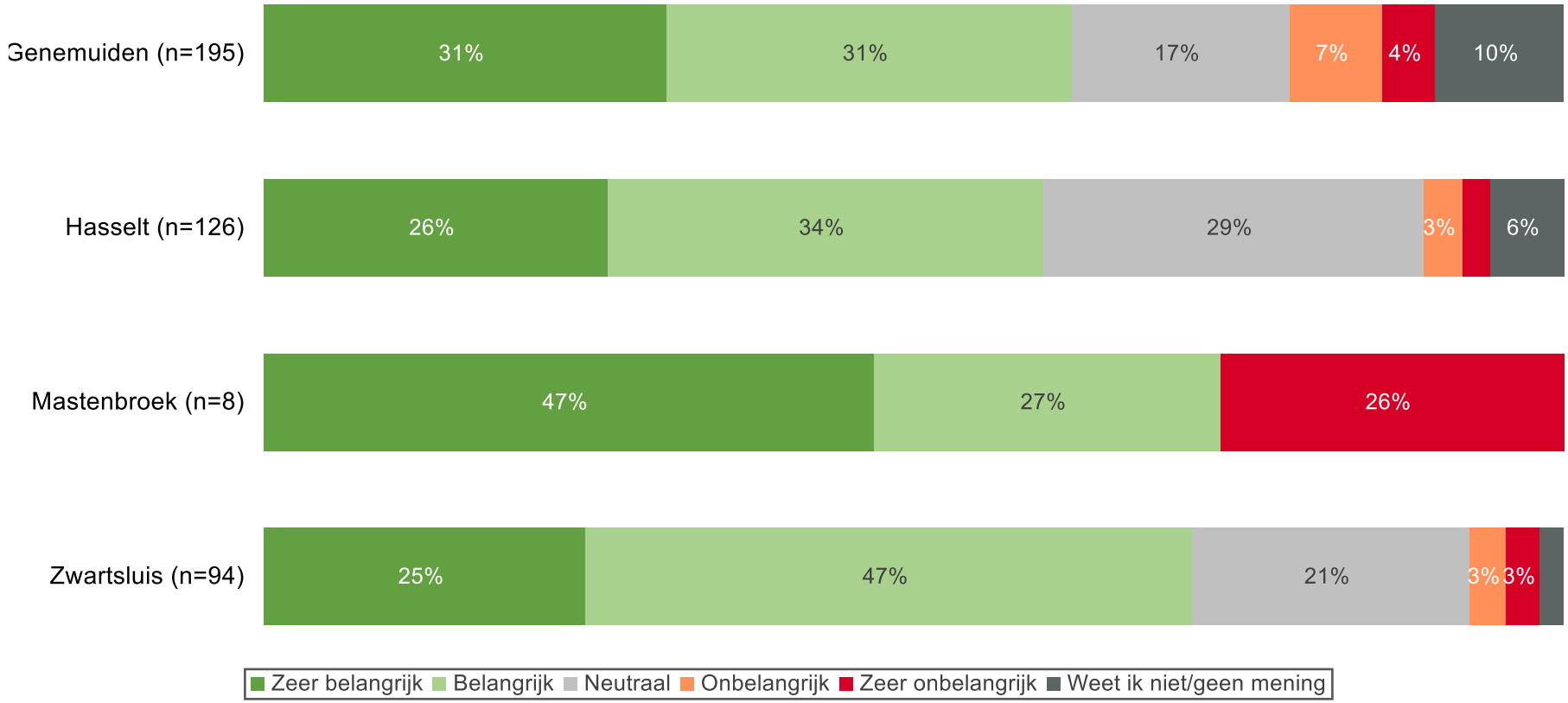

Stel, u krijgt de mogelijkheid om samen met andere inwoners en ondernemers mede-eigenaar te worden van zonnepanelen en/of windmolens in uw gemeente. Hierdoor heeft u zeggenschap over waar en hoe de opwek gerealiseerd wordt en wie daarvan profiteert. Hoe staat u hier dan tegenover?

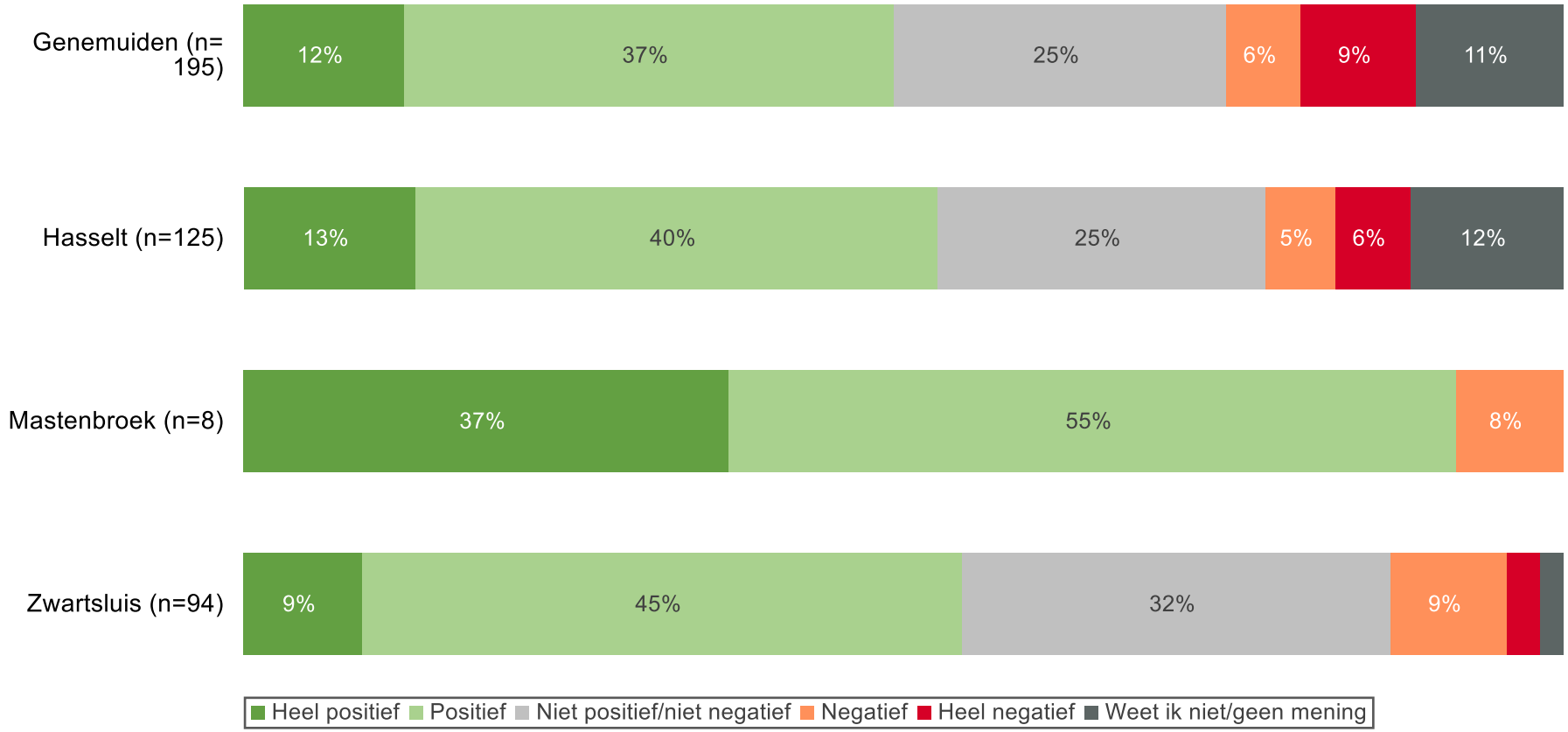

Voelt u zich als inwoner door gemeente Zwartewaterland voldoende betrokken bij de overgang naar schone energie?

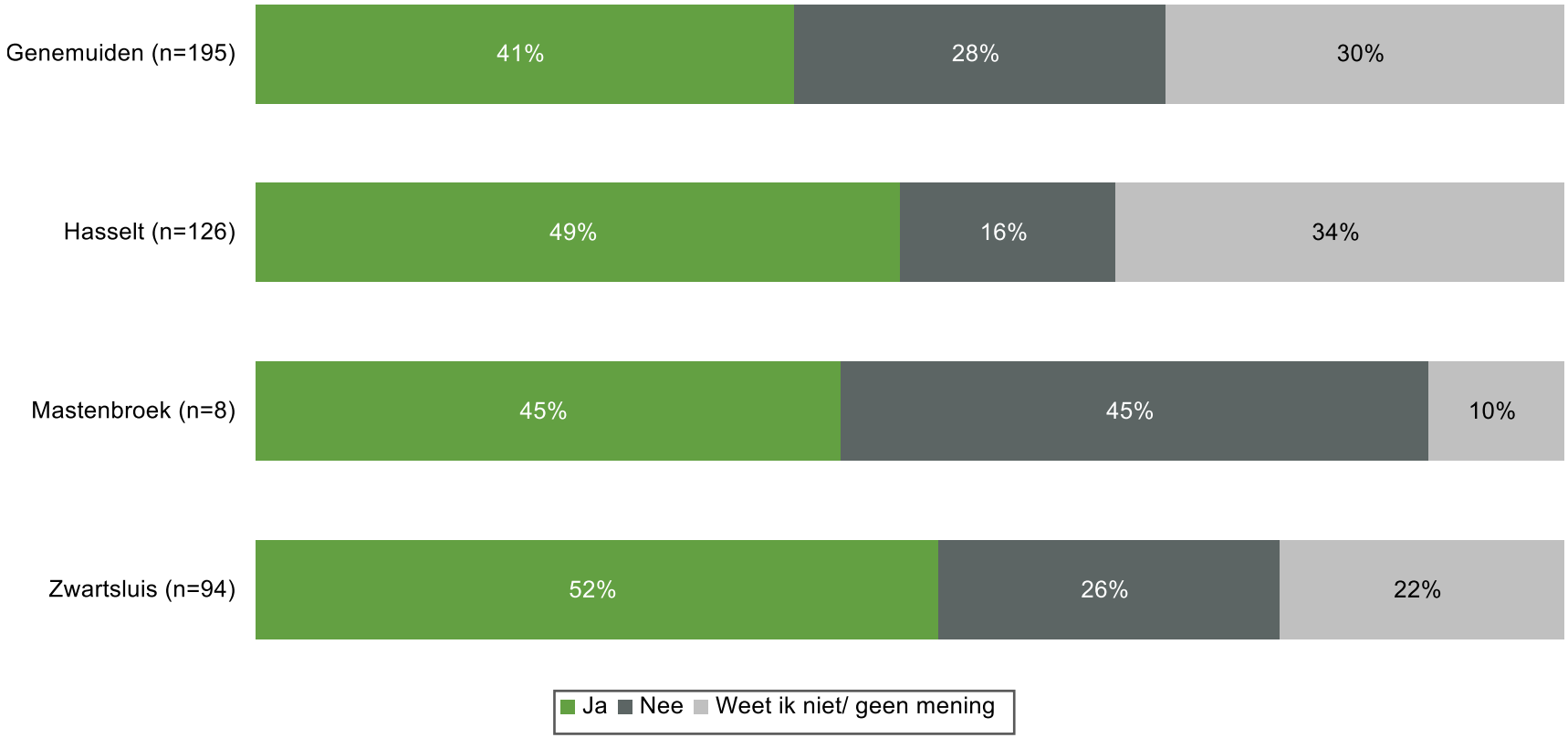

In vergelijking met respondenten uit Hasselt en Zwartsluis voelt een kleiner deel van de respondenten uit Genemuiden zich voldoende betrokken bij de overgang naar schone energie.